

Bakalářský studijní program: **Ekonomika a management**

Studijní obor: **Ekonomika veřejné správy a sociálních služeb**

Bílá místa důchodového pojištění osob samostatně výdělečně činných

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor: **Irena HOLUBOVÁ**

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Mirka WILDMANNOVÁ, Ph.D., MBA

Znojmo, 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Bílá místa důchodového pojištění osob samostatně výdělečně činných vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucí Ing. Mirky Wildmannové, Ph.D., MBA bakalářské práce a že veškeré použité zdroje jsem uvedla v Seznamu použité literatury.

Ve Znojmě dne 1. 3. 2018

.....

Irena Holubová

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala své vedoucí Ing. Mirce WILDMANNOVÉ, Ph.D., MBA za cenné rady a připomínky při zpracování bakalářské práce. Můj velký dík patří také rodině a kolegyním z práce za podporu během celého studia.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor	Irena HOLUBOVÁ
Bakalářský studijní program	Ekonomika a management
Obor	Ekonomika veřejné správy a sociálních služeb
Název	Bílá místa důchodového pojištění osob samostatně výdělečně činných
Název (v angličtině)	Grey areas in the pension insurance of self-employed persons

Zásady pro vypracování:

Cíl práce: Cílem práce je zhodnotit dopady, možné důsledky a následky právních úprav zákona č. 589/1992 Sb.. Tyto dopady budou hodnoceny na skupině osob samostatně výdělečně činných. V praktické části bude proveden model výpočtu budoucích důchodů pro vybrané skupiny samostatně výdělečně činných osob a budou diskutovány možné důsledky v sociálních příjmech v ekonomiky neaktivním věku.

Postup práce:

1. Zpracovat literární rešerši na téma důchodové pojištění osob samostatně výdělečně činných.
2. Vybrat konkrétní subjekty pro srovnání na výpočet důchodu.
3. Provést výpočty a porovnat výši důchodu osob samostatně výdělečně činných, které si platily důchodové pojištění s těmi, které si důchodové pojištění neplatily.
4. Zhodnotit výsledky výpočtů.
5. Navrhnout doporučení pro vyšší důchod.

Metody: Rešerše literatury, analýza statistických dat z databáze ČSSZ, komparační analýza

Rozsah práce: 40 - 55

Seznam odborné literatury:

1. KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. 6., přepr. a akt. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 566 s. ISBN 978-80-7478-921-2.
2. POTMĚŠILOVÁ, Ivana. Starobní důchod před dosažením důchodového věku a výdělečná činnost. *Národní pojištění: odborný měsíčník České správy sociálního zabezpečení*. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení, 2017, roč. 48, č. 5, s. 6-8. ISSN 0323-2395.
3. VOSTATEK, Jaroslav. *Penzijní teorie a politika*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2016, xix, 267 s. ISBN 9788074005718.

Datum zadání bakalářské práce: duben 2017

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2018

Irena HOLUBOVÁ
student

Ing. Mirka WILDMANNOVÁ, Ph.D., MBA
vedoucí bakalářské práce

Ing. Mirka WILDMANNOVÁ, Ph.D., MBA.
garant studijního oboru

doc. Ing. Hana BŘEZINOVÁ, CSc.
rektorka SVŠE Znojmo

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce pojednává o budoucí situaci osob samostatně výdělečně týkající se starobního důchodu. Tato situace je velice náročná a nepříznivá, protože mnoho podnikatelů platí co nejmenší zálohy na důchodové pojištění a pak se diví, že nedostávají dostatečný důchod, živoří a musí si přivydělávat. Tato práce nejprve uvádí knižní i elektronické zdroje informací týkající se důchodového pojištění, poté je stanoveno 5 modelových případů, s nimiž se dále pracuje. Jsou provedeny výpočty, díky kterým jsou zjištěny výše jednotlivých starobních důchodů, které jsou dále porovnány a zhodnoceny. Na závěr jsou uvedena doporučení pro podnikatele pro vyšší příjem v důchodovém věku, ale i pro stát.

Klíčová slova: osoba samostatně výdělečně činná, důchodové pojištění, pojistné, starobní důchod, Česká správa sociálního zabezpečení

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with the future situation of sole traders regarding the old-age pension. The situation is really difficult and unfavourable as many entrepreneurs pay as low contributions to pension insurance as possible, which results in non-sufficient height of old-age pension. The pensioners then struggle financially and are forced to earn extra money.

The thesis does literary research regarding pension insurance and 5 model cases are set which are further analysed. Calculations of the individual old-age pension amounts are worked out, compared and analysed. In the conclusion, recommendations for entrepreneurs leading to higher income at the retirement age as well as for the state are submitted.

Key words: sole trader, pension insurance, premium, old-age pension, Czech social security administration

OBSAH

1	ÚVOD	9
2	CÍL PRÁCE A METODIKA	10
3	TEORETICKÁ ČÁST	11
3.1	OBECNÁ CHARAKTERISTIKA POJIŠTĚNÍ	11
3.2	SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ	12
3.3	HISTORIE A PRAMENY PRÁVA DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ	14
3.4	DŮCHODOVÝ SYSTÉM A JEHO DVA PILÍŘE	17
3.4.1	<i>I. pilíř – důchodové pojištění</i>	<i>18</i>
3.4.2	<i>II. pilíř – doplňkové penzijní spoření se státním příspěvkem.....</i>	<i>19</i>
3.5	DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ	19
3.5.1	<i>Základní principy důchodového pojištění.....</i>	<i>19</i>
3.5.2	<i>Účast na důchodovém pojištění.....</i>	<i>21</i>
3.5.3	<i>Pojistné na důchodové pojištění.....</i>	<i>22</i>
3.5.4	<i>Sazby pojistného</i>	<i>23</i>
3.5.5	<i>Vyměřovací základ.....</i>	<i>24</i>
3.5.6	<i>Rozhodné období</i>	<i>25</i>
3.5.7	<i>Druhy důchodů.....</i>	<i>25</i>
3.6	OSVČ JAKO SUBJEKT DŮCHODOVÉHO POJIŠTĚNÍ.....	30
3.7	SHRNUTÍ TEORETICKÉ ČÁSTI.....	31
4	PRAKTICKÁ ČÁST	32
4.1	CHARAKTERISTIKA MODELOVÝCH VARIANT.....	32
4.1.1	<i>Varianta č. 1.....</i>	<i>32</i>
4.1.2	<i>Varianta č. 2.....</i>	<i>32</i>
4.1.3	<i>Varianta č. 3.....</i>	<i>33</i>
4.1.4	<i>Varianta č. 4.....</i>	<i>33</i>
4.1.5	<i>Varianta č. 5.....</i>	<i>33</i>
4.2	VÝPOČTY A ROZBOR	33
4.2.1	<i>Varianta č. 1.....</i>	<i>34</i>
4.2.2	<i>Varianta č. 2.....</i>	<i>35</i>
4.2.3	<i>Varianta č. 3.....</i>	<i>36</i>
4.2.4	<i>Varianta č. 4.....</i>	<i>37</i>
4.2.5	<i>Varianta č. 5.....</i>	<i>38</i>
4.3	POROVNÁNÍ JEDNOTLIVÝCH VARIANT	39
4.4	ZHODNOCENÍ JEDNOTLIVÝCH VARIANT A JEJICH DŮSLEDKŮ.....	42
4.4.1	<i>Varianta č. 1.....</i>	<i>42</i>
4.4.2	<i>Varianta č. 2.....</i>	<i>42</i>
4.4.3	<i>Varianta č. 3.....</i>	<i>43</i>
4.4.4	<i>Varianta č. 4.....</i>	<i>43</i>
4.4.5	<i>Varianta č. 5.....</i>	<i>43</i>
4.5	DOPORUČENÍ PRO PODNIKATELE	44
4.6	DOPORUČENÍ PRO STÁT	45
4.7	SHRNUTÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI	46
5	ZÁVĚR	48
6	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	50
7	SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ A GRAFŮ.....	55

8	SEZNAM ZKRATEK	56
9	SEZNAM PŘÍLOH	57
10	PŘÍLOHY	58

1 ÚVOD

Se starobním důchodem počítá snad každý pracující i nepracující člověk v České republice. V posledních letech se sice říká, že se starobním důchodem přijde živoření, ale mnoho lidí věří, že je stát nenechá „padnout“ a postará se o ně. Každý člověk by si však měl uvědomit, že obyvatelstvo České republiky stárne, viz Příloha 1, což s sebou přináší jisté následky. Nebude v silách pracujících lidí vybrat na důchodovém pojištění takovou sumu, která by slušně uživila všechny důchodce, natož jim přinesla blahobyť a zasloužený odpočinek. V budoucnosti se na sociálním pojištění vybere mnohem méně než v dnešní době a tato situace se bude dále zhoršovat.

Vzniklou situaci si plně uvědomuje autorka této bakalářské práce Irena Holubová, která pracuje na oddělení OSVČ na Okresní správě sociálního zabezpečení ve Znojmě již 20 let a s touto problematikou se setkává. Z těchto důvodů si vybrala téma Bílá místa důchodového pojištění osob samostatně výdělečně činných. Zpracováním vybrané práce chce zároveň ukázat, jak by měl člověk podnikající jako fyzická osoba uvažovat a zajistit se na stáří.

2 CÍL PRÁCE A METODIKA

Smyslem této bakalářské práce je vytvořit doporučení pro osoby samostatně výdělečně činné tak, aby byli dostatečně zajištěni na stáří. Otázkou je, zdali se mohou spolehnout na starobní důchod i za předpokladu, že budou odvádět maximální pojistné na důchodové pojištění. Vyplatí se jim to?

Cílem je porovnat a ukázat osobám samostatně výdělečně činným, jaká varianta resp. jakou výši pojistného na důchodové pojištění by měli odvádět, aby si skrze státní starobní důchod zajistili alespoň trochu přiměřenou životní úroveň.

Dílními cíli jsou:

1. zpracovat literární rešerši týkající se důchodového pojištění osob samostatně výdělečně činných,
2. stanovit modelové případy osob samostatně výdělečně činných pro srovnání jejich důchodů,
3. provést výpočty a porovnat výše důchodů modelových subjektů,
4. zhodnotit výsledky výpočtů a
5. navrhnout doporučení pro vyšší příjem v důchodovém věku.

V celé práci jsou použity metody deskripce (popisu), dále komparace (porovnání dílních údajů), práce s časovými řadami a samozřejmě metoda modelování. Nesmí chybět ani metoda analýzy (rozbor založený na dekompozici celku na elementární části), metoda syntézy (sjednocení dvou a více částí či souvislostí v jeden celek), která je opakem analýzy a metoda dedukce, která je chápána jako zkoumání přijatých výroků, na nichž je vytvořena hypotéza, úsudek, nové tvrzení či závěr.

3 TEORETICKÁ ČÁST

Celá kapitola se opírá o teoretické poznatky, jenž jsou dostupné z literatury i patřičných webových stránek a o které se autorka opírá v celé bakalářské práci. Nejprve je krátce poukázáno na charakteristické znaky pojištění, poté je vysvětleno sociální zabezpečení, jeho hlavní úkol a různá dělení, poté je práce zaměřena na historii a prameny práva důchodového pojištění. Poté práce krátce charakterizuje důchodový systém a jeho dva pilíře. Stěžejní část vysvětluje důchodové pojištění, jeho vyměřovací základ, zákonné sazby pojistného, charakterizuje jeho účastníky druhy důchodů. Další část se zabývá způsoby financování důchodového pojištění a poslední kapitola se týká čistě osob samostatně výdělečně činných v roli subjektu důchodového pojištění.

3.1 Obecná charakteristika pojištění

Kahoun, Vurm a Kučerová (2008, s. 11) trefně definovali pojištění takto: „Obecně můžeme konstatovat, že pojištění je systém, soubor činností, kterými si pojišťujeme „něco“, a to v době, kdy to nepotřebujeme, na dobu, kdy to budeme potřebovat.“ Hlavním smyslem pojištění je tak ochrana člověka pro případ nahodilých, nepředvídatelných událostí, jež mohou mít nepříznivé ekonomické dopady. Jinak řečeno, jedná se o tvorbu finančních rezerv na krytí možného rizika. Dané riziko se pojištěním přenáší na specializované instituce. Rezervy jsou vytvářeny kolektivně formou finančních příspěvků jednotlivých účastníků pojištění, proto by se dalo tvrdit, že riziko je rozloženo hned mezi několik účastníků, přičemž ke krytí rizika dochází nezávisle na výši naspořené částky jednotlivce. Existují však i jiné formy pojetí pojištění. Druhý způsob krytí rizika se odvíjí od možné pomoci státu, která se používá při řešení škod velkého a hromadného rozsahu nebo v rámci základních sociálních potřeb občanů. Třetí možností krytí rizika jsou vlastní zdroje. Jedná se o tvorbu individuálně naspořených rezerv finančních prostředků, tzv. samopojištění (Černohorský, Teplý, 2011).

Čejková a Nečas (2005, s. 18) představují dva systémy pojištění dle způsobu financování:

- „pojištění sociální – zahrnuje pojištění sociálních rizik v rozsahu daném rozhodnutím státu a je koncipováno jako pojištění povinné,

- pojištění komerční (soukromé) – zahrnuje krytí rizik ekonomických subjektů, tj. fyzických i právnických osob, v návaznosti na jejich dobrovolné rozhodnutí a pojistné potřeby.“

Dále uvádějí rozlišení pojištění podle formy jeho vzniku (Čejková, Nečas, 2005, s. 19):

- „pojištění zákonné – povinnost pojištění pro příslušné subjekty je dána zákonem a pojistná smlouva se nesjednává (ze zákona vyplývá povinnost platit pojistné v určené výši, a to určenému pojistiteli ve vymezených termínech),
- pojištění smluvní povinné – pro dané ekonomické subjekty je povinnost sjednání pojistné smlouvy dána právním předpisem,
- pojištění smluvní dobrovolné – pojistná smlouva se sjednává na dobrovolné bázi mezi pojistníkem (resp. pojištěným) a pojistitelem.“

3.2 Sociální zabezpečení

Sociální zabezpečení je nesprávně označováno jako sociální pojištění. Poprvé byl pojem „sociální pojištění“ použit v Německu v 80. letech 19. století v souvislosti s uzákoněním nemocenského, úrazového a důchodového pojištění, které mělo zabezpečit dělnickou třídu a nižší úředníky. Na území České republiky vzniklo obdobné pojištění pro všechny zaměstnance v roce 1924, avšak tradice důchodového pojištění sahá až do 18. století, viz kapitola 3.3 Prameny práva důchodového pojištění. Postupně se sociální jištění rozšiřovalo do dalších zemí, tudíž je v dnešní době základní součástí většiny systémů sociálního zabezpečení. (Vostatek, 1996)

Tröster (2008, s. 15-16) uvádí, že na základě mezinárodní klasifikace se sociální pojištění dělí na devět základních systémů, které uvádí v pořadí jejich vzniku v Evropě:

- úrazové pojištění,
- nemocenské pojištění,
- zdravotní pojištění,
- pojištění v mateřství,
- pojištění ve stáří,
- pojištění invalidity,
- pojištění pozůstalých,
- pojištění v nezaměstnanosti a
- rodinné přídatky

Vostatek (1996) tvrdí, že se v sociálním zabezpečení používá šest základních finančních metod realizace sociálního zabezpečení:

- spoření,
- soukromé pojištění,
- podnikové zaopatření,
- sociální pojištění,
- státní zaopatření a
- sociální pomoc.

V současnosti hraje zásadní roli ve financování sociálního zabezpečení právě sociální pojištění zahrnující důchodové, nemocenské, úrazové, invalidní a zdravotní pojištění, dále státní zaopatření a sociální pomoc. Spoření, soukromé pojištění a podnikové zaopatření jsou pouze doplňkovými a nadstandardními metodami. (Vostatek, 1996)

V České republice do povinného sociálního zabezpečení, které je uloženo Zákonem č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (Česko, 1992) spadá:

- pojistné na důchodové pojištění – funguje v případě dlouhodobé neschopnosti (invalidita, stáří) a snaží se zajistit živobytí skrze vlastní ekonomickou činnost,
- pojistné na nemocenské pojištění – slouží při krátkodobých pracovních výpadcích občana (nemoc, ošetrovné a vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství, finanční pomoc v mateřství), aby neklesl jeho životní standard,
- příspěvek na státní politiku zaměstnanosti – pomáhá řešit situaci, kdy občan ztratí práci a není schopen se vlastními silami uživit a najít si nový zdroj příjmů.

Sociální zabezpečení je financováno prostřednictvím státního rozpočtu, přičemž patří k jeho nejvýznamnějším příjmovým i výdajovým položkám. Jde tedy o financování z veřejných zdrojů, resp. veřejných financí. Kromě uvedeného tzv. veřejného sociálního zabezpečení lze sociální rizika pojistit v komerčních pojišťovnách a krýt tzv. soukromým sociálním pojištěním (Čejková a Nečas, 2005). Ty však nejsou předmětem této práce, proto o nich nebude dále pojednáváno.

Bartošová (2010, s. 14) uvedla, že: „Úkolem veřejného sociálního pojištění je zajistit příjem pojištěnci v případě, že ho ztratil v souvislosti se sociální událostí, a tím zachovat jeho určitou

životní úroveň. Sociální událost by se dala popsat jako nepříznivá životní situace (dočasná, dlouhodobá nebo trvalá), kterou člověk nezvládá vlastními prostředky. Veřejné sociální pojištění je založeno na odkladu části spotřeby v současnosti pro případ budoucí sociální události. Je zde uplatňován princip solidarity – od ekonomicky aktivních občanů k ekonomicky neaktivním, resp. od bohatých, mladých a zdravých, kteří mohou přispívat na chod systému, na straně jedné, k chudým, těm v nouzi, v nemoci a ve stáří, na straně druhé.“

Ducháčková (2005, s. 24) dále uvádí, že z veřejného sociálního pojištění jsou kryta rizika sociálního charakteru, z nichž vyplývají tyto potřeby:

- „potřeby v souvislosti s dlouhodobou pracovní neschopností,
- potřeby v souvislosti s krátkodobou pracovní neschopností,
- potřeby v souvislosti s pracovními úrazy a nemocemi z povolání,
- potřeby zdravotní péče,
- potřeby v souvislosti s nezaměstnaností.“

Výše uvedená sociální rizika jsou v jednotlivých státech zahrnována do zákonného sociálního pojištění v různém rozsahu. Organizace začleňování dílčích sociálních rizik do sociálního pojištění a způsoby jeho financování jsou v jednotlivých ekonomikách realizovány odlišně. (Ducháčková, 2005, s. 25)

Zákonné veřejné sociální zabezpečení zajišťuje občany pro případ budoucí sociální události formou odložení části svých financí. Provádí jej orgány sociálního zabezpečení, mezi něž patří Ministerstvo práce a sociálních věcí, Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ) a okresní správy sociálního zabezpečení (OSSZ), dále Ministerstvo obrany (pokud jde o vojáky z povolání), Ministerstvo vnitra (pokud jde o příslušníky Policie ČR, Hasičského záchranného sboru ČR a příslušníků ostatních ozbrojených bezpečnostních sborů a bezpečnostních služeb) i Ministerstvo spravedlnosti (pokud jde o příslušníky Vězeňské služby ČR). (MPSV, 2017a)

Další části jsou zaměřeny především na důchodový systém a důchodové pojištění.

3.3 Historie a prameny práva důchodového pojištění

V České republice lze vystopovat tradici důchodového pojištění až do 18. století, kdy nastal pokrok v oblasti sociálního pojištění zapříčiněný průmyslovou revolucí. Objevila se totiž potřeba hromadně organizovat zabezpečení osob při událostech, jež ohrožovaly zdraví

člověka nebo jeho výdělek. Laštůvková (2006) také uvádí, že zaopatření státních i jiných veřejných zaměstnanců bylo uzákoněno na konci 18. století. V letech 1771 a 1781 byly vydány tzv. penzijní normály, jenž zajišťovaly nárok na penzi pro vdovy a sirotky po věrných zaměstnancích a také pro zaměstnance, kteří odpracovali alespoň 10 let a poté se stali práceneschopnými. Ve 20. letech 20. století (rok 1924) byly přijaty právní předpisy rozšiřující důchodové pojištění na veškeré osoby v zaměstnaneckých vztazích, v roce 1948 i na osoby samostatně výdělečně činné.

MPSV (2014) uvádí, že: „Z hlediska vývoje systému důchodového (ev. sociálního) pojištění bylo v historii Československa klíčové přijetí zákona č. 99/1948 Sb., o národním pojištění. Představoval moderní koncepci systému sociálního zabezpečení.“ Daný zákon zavedl od října 1948 pojištění ze zákona tzv. ipso iure. Pojistné důchodového pojištění bylo určeno ve výši 10% vyměřovacího základu za zaměstnance (pojištění pracovního úrazu 1 %) za předpokladu, že jej bude platit zaměstnavatel. „Nařízením č. 220/1948 Sb. bylo stanoveno, že než nové nařízení vstoupí v platnost, bude platit zaměstnavatel a zaměstnanec každý 50 % pojistného. Osoby samostatně výdělečně činné platily za sebe i za spolupracující členy svých rodin celé pojistné důchodového pojištění bez úrazového příspěvku.“ (MPSV, 2014) Tímto zákonem byla zavedena nová dávka – sociální důchod pro občany, jenž nezískali nárok z vlastního pojištění pro případ nemoci nebo stáří. V 50. letech byly stanoveny zásady a podmínky pro důchodové připojištění, přičemž dramatickou změnu v pojetí důchodového pojištění představoval zákon č. 55/1956 Sb. Daná reforma odstraňovala z důchodového zabezpečení pojišťovací princip a chtěla jej založit na rozpočtovém financování. Sociální důchod byl tak zachován jen jako fakultativní dávka pro potřebné osoby starší 65 let nebo invalidní osoby.

MPSV (2014) zmiňuje, že v roce 1964 byl oslaben princip zásluhovosti. „Novým prvkem bylo zavedení odlišného věku odchodu do důchodu pro muže a ženy (pro ty dále diferencovaného dle počtu vychovaných dětí). Byla zavedena progresivní daň z důchodu a penzijní nadlepení bylo zrušeno.“ (MPSV, 2014) V 70. letech však došlo k opětovnému prohloubení zásluhovosti skrze zrušení zvláštní daně z důchodu a zvýšením relativních i absolutních maximálních výší důchodů. V roce 1988 tak proběhla reforma, která řešila narůstající rozdíly mezi mzdami a důchody a prohlubující rozdíly mezi „staro“ a „mlado“ důchodci. Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení tak zahrnoval nejen důchodové zabezpečení, ale i nemocenské zabezpečení a sociální péči. (MPSV, 2014)

Základní principy, jak je známe dnes, vznikaly až v 90. letech 20. století. Oblastí důchodového zabezpečení je zakotveno v hlavě čtvrté Listiny základních práv a svobod (Hospodářská, sociální a kulturní práva), kde je řečeno: „(1) Občané mají právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele. (2) Každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek.“ (Česko, 1999) Podrobnosti však musí stanovit příslušný zákon.

Podrobnosti jsou stanoveny hned v několika zákonech a podzákonných předpisech. Těmi zásadními týkající se problematiky důchodového pojištění ČR jsou následující:

- Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (Česko, 1991) – ustanovuje orgány sociálního zabezpečení, jejich úkoly, povinnosti občanů při provádění sociálního zabezpečení, upravuje řízení ve věcech důchodového pojištění atp.
- Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (Česko, 1992) – určuje poplatníky pojistného, vyměřovací základ, sazby a odvody pojistného atp.
- Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem, ve znění pozdějších předpisů (Česko, 1994) – řeší penzijní fondy, vznik a zánik penzijního připojištění, příspěvky účastníků a státní příspěvky, státní dozor atp.
- Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (Česko, 1995) – upravuje důchodové pojištění, uvádí druhy důchodů, okruh pojištěných osob, podmínky účasti na pojištění, podmínky nároku na jednotlivé důchody, dále definuje základní pojmy pro účely výpočtu důchodů, jako jsou doba pojištění, výpočtový základ atp.

Zákon o důchodovém pojištění však prošel řadou legislativních změn. Většina z nich se zabývá úpravou parametrů tak, aby byla zajištěna finanční udržitelnost důchodového systému při zachování adekvátní úrovně a mírném zvyšování dávek. (MPSV, 2016) Významná reforma proběhla v roce 2003, kdy se zvýšila věková hranice pro odchod do starobního důchodu. Mezi další patří:

- Zákon č. 220/2011 Sb. (Česko, 2011a) – upravuje nároky na důchody ze základního důchodového pojištění pro případ stáří, invalidity a úmrtí živitele, jakým způsobem se stanoví výše důchodů, podmínky pro jejich výplatu.

- Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření (Česko, 2011b) – upravilo pravidla pro doplňkové penzijní spoření, resp. penzijní připojištění se státním příspěvkem. V členských státech EU poměrně obvyklé zaměstnavatelské penzijní systémy nejsou v ČR zastoupeny.
- Zákon č. 212/2016 Sb. (Česko, 2016) – novelizuje zákon o důchodovém pojištění.

Pravidelným podzákonným předpisem je nařízení vlády, které každoročně zvyšuje, či upravuje výši důchodů. Vláda je k tomuto nařízení zplnomocněna § 67, odst. 10 zákona o důchodovém pojištění. Pro rok 2017 se důchody zvýšily za pomoci Nařízení vlády č. 325/2016 Sb. průměrně o 308 Kč/měsíc, přičemž průměrný starobní důchod činí 11 745 Kč měsíčně. (Vojíková, 2016)

3.4 Důchodový systém a jeho dva pilíře

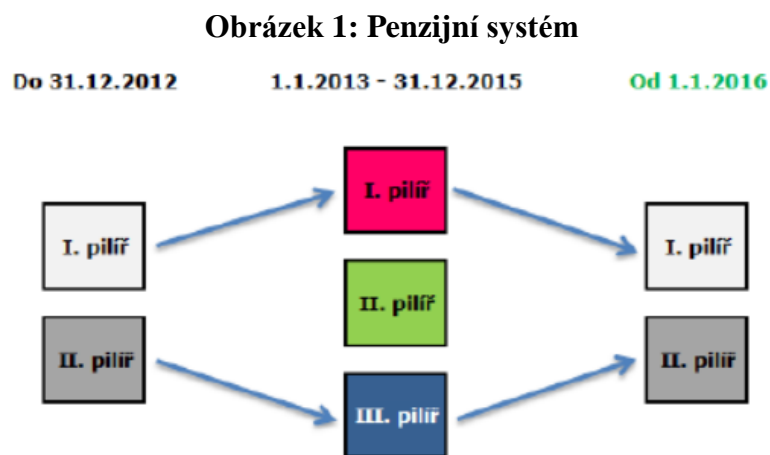
Sedláková (2004) poznamenala, že důchodový systém je jedním z důležitých systémů naplňující sociální politiku a opírá se o státní důchodové pojištění, které stojí na povinném průběžném financování. Podstata důchodového systému spočívá, za předpokladu naplnění zákonných podmínek, v zabezpečení jednotlivých účastníků na stáří nebo při ztrátě živitele rodiny. Při jeho uskutečňování se uplatňují čtyři principy, které jsou shodné s obecnými zásadami sociální politiky:

- princip sociální spravedlnosti – snaha o spravedlivé rozdělení veřejného blahobytu,
- princip sociální solidarity – sounáležitost mezi občany, solidarita mezi lidmi v produktivním věku a důchodci, zdravých s nemocnými atp.,
- princip subsidiarity – výchova občanů k uvědomění si a převzetí odpovědnosti, státní pomoc by obecně měla být chápána a považována za *ultima ratio*,
- princip participace – člověk by se měl aktivně podílet na realizaci sociální politiky a nebýt jen pasivním příjemcem.

Sedláková (2004) dále uvedla fakt, že současná podoba důchodového systému ČR je výsledkem úprav, které byly přijaty po roce 1989 kvůli odstranění diskriminace, organizačního sjednocení a zavedení způsobu placení pojistného, jelikož nebylo možné použít socialistické státní důchodové zabezpečení v nově vznikajícím tržním prostředí.

Po uvedených změnách je v ČR uplatňován tzv. dvoupilířový důchodový systém, díky němuž mohou občané v důchodu očekávat příjem ze dvou, na sobě nezávislých zdrojů. (Gregorová,

1998) V roce 2013 byl vytvořen třetí pilíř, označován jako II. pilíř, viz Obrázek 1, který se zaměřil na důchodové spoření, ale pro nedostatečný zájem občanů byl v roce 2015 zrušen a v této práci nebude dále uvažován.

Zdroj: Gillová, 2016, s. 19

3.4.1 I. pilíř – důchodové pojištění

První pilíř je hlavním pilířem důchodového systému ČR. Je založen na pravidelném vyplácení důchodu od státu, jedná se tedy o státem organizované důchodové zabezpečení. Tento pilíř je dávkově definovaný a průběžně financovaný, který je postaven na již zmíněném principu solidarity. (Gregorová, 1998) Průběžný systém financování zajišťuje vyplácení důchodů současným důchodcům z důchodového pojištění současných plátců. Financování je zajištěno 28% sazbou důchodového pojištění, přičemž prostředky zaplacené jako důchodové pojištění nejsou adresovány pro výplatu vlastního důchodu. Zaplacené důchodové pojištění se nemůže stát předmětem dědictví. (Rubeš, 2013)

Účast v tomto pojištění je povinná, přičemž podmínky účasti jsou jednoznačně stanovené zákonem. Níže uvedené osoby nemohou do systému nevstoupit na základě svého rozhodnutí, ani z něj vystoupit. Účastníky prvního pilíře je možné rozdělit do třech skupin (Rytířová, 2013, s. 19):

- „zaměstnanci a osoby vykonávající pracovní nebo obdobou činnost: povinně se účastní důchodového pojištění, pokud se účastní nemocenského pojištění,
- osoby samostatně výdělečně činné: pojištění se účastní buď povinně při splnění podmínek, nebo dobrovolně na základě přihlášky, a
- osoby dobrovolně účastné důchodové pojištění.“

3.4.2 II. pilíř – doplňkové penzijní spoření se státním příspěvkem

Druhý pilíř zahrnuje penzijní připojištění se státním příspěvkem a další produkty individuálního komerčního pojištění. Tento pilíř je příspěvkově definovaný, kapitálově financovaný a pro občany nepovinný, přičemž Ti, kteří se dobrovolně rozhodli shromažďovat svůj kapitál na vlastním účtu u vybraného finančního fondu formou penzijního připojištění, z něj mohou očekávat doplňkový příjem v podobě doživotní dávky z penzijního připojištění. Je založen na principu zásluhovosti. (Gregorová, 1998)

Účastníci tohoto pilíře uzavírají smlouvu s penzijním fondem. Na jejím základě se účastníci zavazovali platit fondu příspěvky a fond se naopak zavazoval k vyplácení dávek. Penzijní fond investoval poskytnuté prostředky, jak mu to povoloval zákon, přičemž výsledné zhodnocení investic bylo připisováno účastníkům. (Rytířová, 2013)

V České republice se však důchodový systém dostává pod tlak, díky rostoucímu počtu občanů důchodového věku a poklesem počtu osob ve věku produktivním.

3.5 Důchodové pojištění

Jak již bylo uvedeno výše, důchodové pojištění zajišťuje člověka v případě sociálních událostí, při nichž dochází k dlouhodobému výpadku výdělku v důsledku stáří, částečné či plné invalidity, ztráty živitele, tzv. ovdovění nebo osiření.

Celá důchodová problematika spadá pod Ministerstvo práce a sociálních věcí.

3.5.1 Základní principy důchodového pojištění

Základní důchodové pojištění je od roku 1996 založeno na těchto principech:

1. „jednotná úprava – pro jednotlivé skupiny pojištěnců platí jednotné zásady pro nároky na důchody a jejich výpočet. To platí i pro cizince, kterým vzniknou stejné nároky ze základního důchodového pojištění jako ostatním pojištěncům, a to při splnění stejných podmínek;
2. povinná účast – při splnění stanovaných podmínek je systém povinný pro všechny ekonomicky aktivní osoby. To například znamená, že občan se nemůže vyvázat z důchodového pojištění (podat žádost o vynětí ze systému) a přestat platit pojistné,

- a to i kdyby měl dostatečné příjmy k zajištění svého stáří. Na druhé straně je umožněna i dobrovolná účast na systému;
3. obligatornost dávek – při splnění zákonných podmínek vzniká občanovi právní nárok na důchod z důchodového pojištění. Dobrovolné dávky důchodové pojištění neupravuje;
 4. zajištění soudní ochrany – v rámci správního soudnictví se uplatňuje soudní přezkum rozhodnutí plátců důchodů. V prvním stupni je přítom příslušný již krajský soud;
 5. státní garance – důchody z důchodového pojištění jsou zajišťovány a ručeny státem, neboť výdaje na důchodové pojištění jsou součástí výdajů státního rozpočtu, přičemž pojistné na důchodové pojištění se vede na samostatném účtu státního rozpočtu. Důchodové pojištění je prováděno státními orgány;
 6. zásluhovost – na důchodové pojištění se platí stanovené pojistné, jež je určeno z příslušného vyměřovacího základu, který pak slouží ke stanovení základu pro výpočet důchodu. Při výpočtu však dochází stanoveným způsobem k redukci, princip zásluhovosti je tedy uplatňován v omezené míře;
 7. solidarita – v důchodovém pojištění se uplatňuje jednak princip solidarity pojištěnců s vyššími příjmy s pojištěnci s nižšími příjmy a jednak princip solidarity osob ekonomicky aktivních s osobami, které pobírají důchody (mezigenerační solidarita). Vybírané pojistné se průběžně spotřebovává, slouží k úhradě vyplácených důchodů (tzn. že důchodové pojištění je založeno na průběžném financování);
 8. sociální aspekt – pro systém důchodového pojištění je charakteristický široký okruh náhradních dob pojištění, tj. dob, za které pojištěnec neplatí pojistné na důchodové pojištění, a přesto se mu tyto doby započítávají pro účely důchodového pojištění;
 9. dynamičnost – řada prvků konstrukce výpočtu důchodu se každoročně upravuje s přihlédnutím k ekonomickému vývoji;
 10. ochrana nabytých práv – projevuje se především při přijímání nových právních norem, kdy většinou v jejich přechodných ustanoveních je uzákoněno zachování těch nároků na dávky, které již byly získány podle předchozích předpisů, a to i když dávky ještě nebyly přiznány.“ (Kahoun, Vurm a Kučerová, 2008, s. 46-47)

Autorka dodává, že do náhradních dob pojištění započítávají se do doby pojištění, přestože pojištěnec po tuto dobu žádné pojistné neodvádí, spadá doba studia a přípravy na budoucí povolání na střední nebo vysoké škole, dále péče o dítě ve věku do 4 let, péče o osobu blízkou

ve II. nebo III. stupni, doba pobírání plného invalidního důchodu, doba evidence uchazeče o zaměstnání na Úřadu práce atp.

MPSV (2017b) správně tvrdí, že systém důchodového pojištění poskytuje náhradu příjmu v případě stáří (starobní důchod), invalidity (invalidní důchod) a úmrtí živitele (vdovský, vdovecký a sirotčí důchod), přičemž jeho výše je pravidelně valorizována. Dále zmiňuje fakt, že, i přes jednotnou právní úpravu, existuje pro osoby samostatně výdělečně činné odchylka týkající se způsobu stanovení vyměřovacího základu pro pojistné na sociální zabezpečení. Systém je dávkově definovaný a konstrukce výpočtu důchodů je dvousložková:

- „první složku tvoří základní výměra, která je jednotná (stejná) pro všechny druhy důchodů,
- druhou složku tvoří procentní výměra, jejíž výše je rozdílná podle délky doby pojištění a výši příjmů dosažených v rozhodném období před přiznáním důchodu,
- systém neobsahuje žádná omezení výše důchodu stanovená pevnou částkou nebo procenty (pokud nebereme v úvahu redukci "příjmů" při výpočtu důchodu), a to ani v případě nároku na pozůstalostní dávky po jednom zemřelém“

MPSV (2016) dále poukazuje na fakt, že existují určité odchylky z organizačně-administrativního hlediska pro tzv. silové rezorty (vojáci, hasiči, policisté, celníci atp.). „Důchod ze základního důchodového pojištění pobírá více než 99 % obyvatel ve věku vyšším než je věková hranice pro nárok na starobní důchod.“ (MPSV, 2016)

3.5.2 Účast na důchodovém pojištění

Rytířová (2013) o účasti na důchodovém pojištění říká: „Účast na důchodovém pojištění je povinná pro všechny, kdo splní zákonem stanovené podmínky. Tyto osoby nemohou na základě svého rozhodnutí do systému nevstoupit, případně z něj vystoupit.“

Důchodového pojištění se povinně účastní zaměstnanci a další skupiny osob, které vykonávají pracovní nebo obdobnou činnost vyjmenované v § 5 Zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v platném znění (1995) a osoby samostatně výdělečně činné. Dle § 6 téhož zákona (1995) se mohou důchodového pojištění dobrovolně účastnit i osoby starší 18 let v případě, že si podali přihlášku k důchodovému pojištění, nejvýše však po dobu 10 let.

Za samostatnou výdělečnou činnost vykonávanou na území ČR je chápána i samostatná výdělečná činnost, která je uskutečňována mimo území ČR v případě, je-li vykonávána

na základě oprávnění k výkonu dané činnosti vyplývající z právních předpisů práve ČR. (Česko, 1995) U OSVČ je nutné rozlišovat hlavní a vedlejší výdělečnou činnost. § 10 Zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v platném znění uvádí, že OSVČ se účastní důchodového pojištění v kalendářním roce po dobu, po níž vykonávala hlavní samostatnou výdělečnou činnost, nebo vedlejší samostatnou výdělečnou činnost za těchto podmínek: „... její příjem z vedlejší samostatné výdělečné činnosti dosáhl v kalendářním roce aspoň rozhodné částky; rozhodná částka činí 2,4násobek částky, která se stanoví jako součin všeobecného vyměřovacího základu (§ 17 odst. 2) za kalendářní rok, který o dva roky předchází kalendářnímu roku, za který se posuzuje účast na pojištění, a přepočítacího koeficientu (§ 17 odst. 4) pro úpravu tohoto všeobecného vyměřovacího základu.“ (Česko, 1995) Důchodového pojištění se samozřejmě mohou OSVČ účastnit dobrovolně na základě přihlášky.

3.5.3 Pojistné na důchodové pojištění

Na důchodové pojištění je nutné platit tzv. pojistné. Jde o povinnou platbu, která se odvádí do státního rozpočtu. Od počátku roku 1996 byl zaveden zvláštní účet důchodového pojištění, na němž jsou vedeny prostředky, jež činí rozdíl mezi příjmy z pojistného na důchodové pojištění a výdaji na dávky důchodového pojištění. Jak bylo již výše zmíněno, tyto prostředky jsou účelově vázány, tudíž nemohou být použity na jiné výdaje než na ty, které souvisejí s důchody. V opačné situaci, tedy v případě, že by byl systém důchodového pojištění schodkový, musel by být vyrovnán skrze státní dotace. (Váňová, 2008)

Poplatníky pojistného stanovuje § 3 Zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů a jsou jimi zaměstnavatelé, zaměstnanci v pracovním či obdobném poměru, zaměstnanci na základě dohody o provedení práce i dohody o pracovní činnosti, osoby samostatně výdělečně činné a osoby dobrovolně účastny důchodového pojištění. (Česko, 1992)

OSVČ je pro účely sociálního pojištění definována Zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v platném znění jako osoba, která dosáhla věku alespoň 15 let, ukončila povinnou školní docházku, vykonává samostatnou výdělečnou činnost, nebo spolupracuje při výkonu samostatné výdělečné činnosti. (Česko, 1995)

Za zaměstnance odvádí část pojistného zaměstnavatel, avšak celkovou částku pojistného, tedy za zaměstnavatele i zaměstnance, je zaměstnavatel povinen odvádět a to měsíčně.

OSVČ přihlášené k důchodovému pojištění jsou povinné platit každý měsíc zálohy na pojistné na důchodové pojištění. Minimální záloha OSVČ vykonávající hlavní samostatnou výdělečnou činnost je pro rok 2018 stanovena na 2 189 Kč (Gola, 2017), pro OSVČ vykonávající vedlejší výdělečnou činnost na 876 Kč (Konečná, 2017a). V případě, že OSVČ podnikající na vedlejší činnost dosáhne nižšího zisku než je rozhodná částka, pro rok 2018 bude stanovena na 71 950 Kč, nemusí se za daný rok účastnit důchodového pojištění, tudíž nemusí platit zálohy na sociální pojištění a v dalším roce ani zálohy. (Měšec, 2017)

Zálohy se vyúčtovávají na základě tzv. Přehledu o příjmech a výdajích, jenž je povinna každá OSVČ podat u příslušné Okresní správy sociálního zabezpečení (zkr. OSSZ) nejpozději do jednoho měsíce ode dne, kdy je povinna odevzdat daňové přiznání. Pojistné se odvádí v české měně na účet příslušné OSSZ. Za den platby je považován den, kdy dojde k připsání pojistného na účet OSSZ. Jde-li o částku do 10 000 Kč, lze dané pojistné uhradit v hotovosti na pokladně příslušné OSSZ. (CSSZ, 2016a)

Osoba, která se dobrovolně účastní důchodového pojištění, platí pojistné za jednotlivé celé kalendářní měsíce, v nichž je alespoň část kalendářního měsíce účastna důchodového pojištění. (Konečná, 2017b)

V případě, že není platba zálohy na pojistné připsána na účtu OSSZ v zákonné lhůtě, tj. po 20. dni následujícího kalendářního měsíce, nebo není uhrazeno v plné výši, vznikne plátcovi povinnost zaplatit penále ve výši 0,05 % dlužné částky pojistného za každý den z prodlení. (CSSZ, 2016b)

3.5.4 Sazby pojistného

Zaměstnavatel je od 1. 1. 2017 povinen odvádět pojistné na sociální zabezpečení ve výši 25 % z vyměřovacího základu, přičemž 21,5 % z vyměřovacího základu spadá na pojistné na důchodové pojištění, 2,3 % na nemocenské pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti. U zaměstnance činí pojistné na důchodové pojištění 6,5 % z vyměřovacího základu a u OSVČ je to 28 % z vyměřovacího základu, přičemž celkové pojistné na sociální zabezpečení je pro OSVČ stanoveno na 29,2 % z vyměřovacího základu. Zbýlých 1,2 % z vyměřovacího základu spadá na státní politiku zaměstnanosti v případě, že jde o OSVČ účastnou důchodového pojištění. Pokud je OSVČ účastna nemocenského pojištění odvádí 2,3 % z vyměřovacího základu na nemocenské pojištění. V případě osoby dobrovolně se účastnící důchodového pojištění odvádí pojistné ve výši 28 % z vyměřovacího základu. (MPSV, 2017a)

3.5.5 Vyměřovací základ

V § 5 Zákona č. 589/1992 Sb. (Česko, 1992) je charakterizován vyměřovací základ zaměstnance pro pojistné na důchodové pojištění jako úhrn příjmů, jenž jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob a zaměstnavatel je zaměstnanci zúčtoval v souvislosti se zaměstnáním zakládající účast na nemocenském nebo důchodovém pojištění. Do vyměřovacího základu zaměstnance se nezahrnují příjmy vedené jako náhrada škody podle zákoníku práce a právních předpisů upravujících služební poměry, odstupné, odchodné a odbytné, odměna při skončení funkčního období, věrnostní příplatky horníků, plnění poskytnuté poživateli starobního nebo invalidního důchodu pro invaliditu III. stupně po uplynutí 1 roku ode dne skončení zaměstnání a jednorázové sociální výpomoci. § 5a téhož zákona stanovuje, že vyměřovací základ zaměstnavatele je částka, která odpovídá úhrnu vyměřovacích základů jeho zaměstnanců.

Určení vyměřovacího základu pro OSVČ je komplikovanější, přičemž se řídí § 5b Zákona č. 589/1992 Sb. (Česko, 1992). Vyměřovacím základem OSVČ pro pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti je částka, kterou si sama určí, přičemž nesmí být nižší než 50 % jejího daňového základu. Daňovým základem se pro tento účel chápe základ daně nebo dílčí základ daně dle § 7 zákona o daních z příjmů. Každý rok je dále stanoven minimální a maximální vyměřovací základ pro OSVČ, které jsou odvozené od všeobecného vyměřovacího základu upraveného o koeficient růstu mezd v národním hospodářství. Pro rok 2018 je stanoven vyměřovací základ na 28 250 Kč, příslušný koeficient na 1,0612 a průměrná mzda se stanovena na 29 979 Kč. (Podnikatel, 2017) Maximální vyměřovací základ je stanoven na 48násobek průměrné mzdy. (Dlouhá, 2017) Minimální a maximální vyměřovací základy pro roky 2017 a 2018 odhaluje Tabulka 1:

Tabulka 1: Přehled vyměřovacích základů pro rok 2018

Rok	2017	2018
Maximální vyměřovací základ	1 355 136 Kč	1 438 992 Kč
Minimální roční vyměřovací základ HČ (hlavní činnost)	84 696 Kč	89 940 Kč
Minimální roční vyměřovací základ VČ (vedlejší činnost)	33 888 Kč	35 976 Kč
Minimální měsíční vyměřovací základ HČ	7 058 Kč	7 495 Kč
Minimální měsíční vyměřovací základ VČ	2 824 Kč	2 998 Kč
Minimální měsíční záloha HČ	2 061 Kč	2 189 Kč
Minimální měsíční záloha VČ	825 Kč	876 Kč
Rozhodná částka pro VČ	67 756 Kč	71 950 Kč
Minimální vyměřovací základ pro nemocenské OSVČ	5 000 Kč	5 000 Kč
Minimální nemocenské	115 Kč	115 Kč
Měsíční příjem zaměstnanců zakládající účast na nemocenském a důchodovém pojištění	2 500 Kč	2 500 Kč

Zdroj: Podnikatel, 2017

§ 5c Zákona č. 589/1992 Sb. (Česko, 1992) říká, že vyměřovacím základem pro osoby dobrovolně se účastníci důchodového pojištění je částka, kterou si sama určí, avšak nesmí být nižší než $\frac{1}{4}$ průměrné mzdy platné v daném kalendářním roce.

Z výše uvedených pravidel však existuje výjimka a to ta, kdy si poplatník dobrovolně určí vyšší vyměřovací základ, než je jeho výše dle zákonných pravidel, a to až do výše maximálního vyměřovacího základu. Důvodem takového jednání je především snaha zvýšení budoucích dávek důchodového či nemocenského pojištění, jelikož se při jejich výpočtu vychází z vyměřovacího základu.

3.5.6 Rozhodné období

Rozhodným obdobím je chápán kalendářní měsíc, za nějž se platí pojistné, avšak s výjimkou OSVČ, u které je rozhodným obdobím kalendářní rok, za nějž se pojistné platí. (Váňová, 2008)

3.5.7 Druhy důchodů

Z důchodového pojištění se poskytují starobní důchod, včetně tzv. předčasného starobního důchodu), dále invalidní, vdovský a vdovecký důchod a také sirotčí důchod. Důchod jako

takový se skládá ze dvou složek, tj. ze základní výměry, která je stanovena pevnou částkou stejnou pro všechny druhy důchodů bez ohledu na délku doby pojištění a výši výdělků, a z procentní výměry. V případě, že jsou „... současně splněny podmínky nároku na výplatu více důchodů téhož druhu nebo na výplatu starobního důchodu nebo invalidního důchodu, vyplácí se jen jeden důchod, a to vyšší. Jsou-li současně splněny podmínky nároku na výplatu starobního nebo invalidního důchodu a na výplatu vdovského důchodu nebo vdoveckého důchodu anebo sirotčího důchodu, vyplácí se vyšší důchod v plné výši a z ostatních důchodů se vyplácí polovina procentní výměry, nestanoví-li zákon o důchodovém pojištění jinak.“ (MPSV, 2017c)

Nároku na důchod, jeho výši a výplatě je dle Zákona o dávkách důchodového pojištění pověřena ČSSZ, s výjimkou případů, kdy jsou rozhodováním o dávkách důchodového pojištění pověřeny Ministerstva obrany, Ministerstva vnitra nebo Ministerstva spravedlnosti. Žádosti o důchody sepisují místně příslušné OSSZ, avšak výši důchodu vypočítá ústředí ČSSZ. Důchody jsou vypláceny předem v hotovosti skrze držitele poštovní licence, tedy Českou poštu, nebo v bezhotovostní formě na bankovní účet klienta. (ČSSZ, 2016c)

Nejčastěji vypláceným důchodem je důchod starobní. Podmínkou nároku na tento důchod je získání potřebné doby pojištění a zároveň dosažení potřebného důchodového věku. (Investia, 2016) Žadatelé o starobní důchod v roce 2017 musí mít dobu pojištění alespoň 33 let. Pokud bude doba pojištění nižší, není jim starobní důchod přiznán. (Gola, 2016a) Hájková (2017) uvádí, že pokud jde o druhou podmínku uvedenou výše, do řádné penze mohou v roce 2017 odejít:

- muži s datem narození mezi lednem a říjnem 1954,
- bezdětné ženy s datem narození mezi zářím a prosincem 1954, lednem a dubnem 1955,
- ženy s datem narození mezi zářím a prosincem 1955, lednem a dubnem 1956, které vychovaly jedno dítě,
- ženy s datem narození mezi zářím a prosincem 1956, lednem a dubnem 1957, které vychovaly dvě děti,
- ženy s datem narození mezi zářím a prosincem 1957, lednem a dubnem 1958, které vychovaly tři či čtyři děti,
- ženy s datem narození mezi zářím a prosincem 1958, lednem a dubnem 1959, které vychovaly pět a více dětí.

Hájková (2017) dodává, že kdo se narodil později, bude si muset na řádný odchod do důchodu nějaký rok počkat. Existují přehledy, podle kterých člověk může zjistit, kdy odejde do důchodu. Je však nutné brát výsledky je orientačně z důvodu možných změn, např. zastropování hranice odchodu do důchodu.

Gola (2016b) tvrdí, že základním vstupním údajem pro výpočet starobního důchodu je průměrná hrubá mzda za odpracované roky, tzv. osobní vyměřovací základ. V roce 2017 se však osobní vyměřovací základ započítává jen do částky 112 928 Kč. Částka nad tuto hranici se do výpočtu starobního důchodu již nepočítá, díky čemuž je stanovena maximální výše státního důchodu. Nova (2017) poznamenává, že se základní výměra důchodů v roce 2017 zvýšila o 110 Kč na 2 550 Kč/měsíc. Každý rok se upravují i další parametry výpočtu důchodů, přičemž pro rok 2017 následovně:

- „všeobecný vyměřovací základ za rok 2015 ve výši 27 156 Kč
 - výše přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2015, který činí 1,0396
 - první redukční hranice pro stanovení výpočtového základu ve výši 12 423 Kč
 - druhá redukční hranice pro stanovení výpočtového základu ve výši 112 928 Kč“.
- (Nova, 2017)

Přehled maximální výše důchodu v roce 2017 s ohledem na počet odpracovaných let je uveden v následující tabulce:

Tabulka 2: Maximální výše důchodu v roce 2017

Výpočtový základ	Doba pojištění	Maximální státní důchod
38 555 Kč	35 let	22 792 Kč
38 555 Kč	36 let	23 370 Kč
38 555 Kč	37 let	23 949 Kč
38 555 Kč	38 let	24 527 Kč
38 555 Kč	39 let	25 105 Kč
38 555 Kč	40 let	25 683 Kč
38 555 Kč	41 let	26 262 Kč
38 555 Kč	42 let	26 840 Kč
38 555 Kč	43 let	27 418 Kč
38 555 Kč	44 let	27 997 Kč
38 555 Kč	45 let	28 575 Kč

Zdroj: Gola, 2016b

Do starobního důchodu je možné odejít předčasně a to i v případech, kdy žadatel nesplňuje délku pojištění a minimální důchodový věk. Nutné je doplnit, že odchodem do předčasného důchodu bude důchod krácen. (Investic, 2016)

U invalidního důchodu se rozlišují 3 stupně invalidity, tj. invalidní důchod prvního, druhého nebo třetího stupně. Rozdíl mezi stupni invalidity spočívá v míře poklesu pracovní schopnosti pojištěnce, která je dále posuzována příslušnými orgány. Kromě stupně invalidity je podmínkou pro získání tohoto důchodu i potřebná doba pojištění v rozsahu 1 až 5 let podle věku žadatele, která musí být získána ve stanoveném období před vznikem invalidity. Invalidní důchod je vyplácen pouze do vzniku nároku na starobní důchod. Procentní sazba výpočtového základu invalidního důchodu je za každý celý rok tento:

- invalidita prvního stupně 0,5 %
- invalidita druhého stupně 0,75 %
- invalidita třetího stupně 1,5 %. (CSSZ, 2016d)

Na pozůstalostní důchody, jak se říká vdovskému, vdoveckému a sirotčímu důchodu, mají nárok pouze nejbližší pozůstalí po zemřelém člověku. „Nárok na vdovský nebo vdovecký důchod má každý, kdo má nárok na odchod do starobního čtyři a méně let od data úmrtí

manžela nebo manželky. Mezi další podmínky je péče o nezaopatřené děti nebo o péči nemohoucí osoby.“ (Investia, 2015) Více informací lze získat na pobočkách OSSZ. Výměra pro vdovský a vdovecký důchod je 50 % z důchodu zemřelého anebo nároku na něj. Podmínky pro získání sirotčího důchodu jsou podobné vdovskému/vdoveckému důchodu, tj. nezaopatřenému dítěti vzniká nárok na sirotčí důchod po svém rodiči, osvojiteli, nebo po osobě pečující o dítě v okamžiku úmrtí rodiče/osvojitele následkem pracovního úrazu anebo pobírání starobního nebo invalidního důchodu. Sirotčí důchod se vyplácí i dětem, jejichž rodič splnil nárok na výplatu invalidního nebo starobního důchodu, přičemž základní vyměřovací výše pro tento důchod je 40 % ze starobního anebo invalidního důchodu. (Investia, 2015)

V následující tabulce je uveden přehled průměrných výší důchodů v jednotlivých krajích ke konci roku 2017.

Tabulka 3: Průměrná výše důchodů v krajích k 31. 12. 2017 v Kč

Území	Starobní důchody	z toho předčasné důchody	Invalidní důchody pro invaliditu			Vdovské důchody	Vdovecké důchody	Sirotčí důchody
			I. stupně	II. stupně	III. stupně			
Hl. město Praha	12 646	10 637	5 845	6 839	10 462	7 759	6 977	6 275
Středočeský kraj	12 004	10 682	5 993	6 951	10 753	7 701	6 919	6 156
Jihočeský kraj	11 755	10 701	6 014	6 895	10 660	7 510	6 884	6 130
Plzeňský kraj	11 797	10 656	5 953	6 984	10 811	7 629	6 872	6 138
Karlovarský kraj	11 497	10 286	5 815	6 794	10 426	7 429	6 679	5 762
Ústecký kraj	11 706	10 396	5 839	6 823	10 515	7 545	6 589	5 774
Liberecký kraj	11 740	10 574	5 988	6 893	10 617	7 456	6 823	6 030
Královéhradecký kraj	11 712	10 610	6 037	6 913	10 683	7 478	6 890	6 118
Pardubický kraj	11 712	10 642	5 997	6 967	10 718	7 505	6 829	6 049
Kraj Vysočina	11 587	10 597	6 149	7 138	10 822	7 593	6 955	6 253
Jihomoravský kraj	11 706	10 442	6 017	6 948	10 630	7 545	6 728	6 027
Olomoucký kraj	11 496	10 432	5 963	6 856	10 479	7 530	6 870	6 003
Zlínský kraj	11 629	10 561	6 080	7 053	10 839	7 551	6 860	6 191
Moravskoslezský kraj	11 914	10 591	6 144	6 876	10 684	8 104	6 590	6 071
celá Česká republika	11 850	10 564	5 998	6 922	10 655	7 677	6 815	6 078

Zdroj: CSSZ, 2018a

Pro srovnání se západními zeměmi je uvedeno velice krátké představení důchodového systému v Rakousku. Autorka jej vybrala záměrně z přesvědčení, že daný systém je vhodně nastaven:

- hlavní snahou důchodového systému v Rakousku je udržet životní úroveň obyvatel i po skončení výdělečné činnosti, tedy v důchodovém věku, (Bmask, 2013)
- od roku 2005 je odchod do důchodu pro všechny aktivní obyvatele (zaměstnance soukromého i veřejného sektoru, OSVČ) pod 50 let jednotný, (Ec.europa, 2004)
- nároky na starobní důchod jsou spjaty s celoživotními příjmy a maximální výší důchodu – důchodu ve výši 80 % průměrné mzdy lze po 45 letech pojištění a při dosažení řádného důchodového věku, (Ec.europa, 2004)
- snaha sjednotit důchodový věk muže a ženy na 65 let do roku 2033, (Ec.europa, 2004)
- potřebná doba pojištění je 15 let v posledních 30 letech nebo 25 let za celý produktivní život (Ec.europa, 2004).

Z uvedeného srovnání je zřejmé, že je na tom Rakousko a rakouští důchodci mnohem lépe než ti v České republice. Cílem politiků by mělo být alespoň částečné přiblížení se tomuto modelu.

3.6 OSVČ jako subjekt důchodového pojištění

Ministerstvo práce a sociálních věcí informovalo dopisem OSVČ vykonávající hlavní samostatnou výdělečnou činnost na riziko velice nízkého, budoucího starobního důchodu. Byly v něm vysvětleny rozdíly v důchodovém zabezpečení OSVČ a zaměstnanců. Tento dopis měl poukázat na fakt, že OSVČ mohou ve stáří kvůli nízkým odváděným platbám na sociální pojištění pocítit razantní snížení životní úrovně. (Marksová, 2017)

OSVČ musí při nástupu do penze počítat s důchodem nižším v průměru o 13 % oproti důchodu zaměstnance, a to díky nižší odvedené částce pojistného. Dalo by se říci, že se jedná o nutnou „daň za podnikání“. Rozdíl mezi důchody by však byl mnohem vyšší v případě, že by se peníze z důchodového systému solidárně nepřerozdělovaly. Vyplývá to ze studie o příjmech seniorů zveřejněnou Institutem pro demokracii a ekonomickou analýzu Národohospodářského ústavu Akademie věd ČR. Česká správa sociálního zabezpečení a Ministerstvo práce a sociálních věcí řeší stížnosti živnostníků na malé důchody a celkovou situaci se snaží řešit. (ČTK, 2017)

Celá komplikace vyplývá ze situace, která je popsána ve studii: „Odvody pojistného a starobní důchody vypočtené pouze z poloviny 'zisku' jsou příčinou nízkých důchodů OSVČ (osob samostatně výdělečně činných), a dochází tak k redistribuci od zaměstnanců k OSVČ s jinak stejnou pracovní historií. Dokumentované rozdíly v nástupních důchodech by byly vyšší, pokud by důchodový systém výrazně nepřerozděloval“ (ČTK, 2017). Při zjišťování rozdílu výše důchodů se počítalo s důchodem zaměstnance a OSVČ, jenž letos dosáhl důchodového věku, nastoupí v něm do starobního důchodu, měli průměrnou mzdu a pojištění odváděli po stejnou dobu. Jak již bylo zmíněno výše, důchody se liší o 13 %. Podle dřívějších údajů Ministerstva práce a sociálních věcí roční odvody průměrného zaměstnance na důchod v roce 2014 dosahovaly 76 116 Kč a OSVČ v průměru za tentýž rok odvedla 32 184 Kč. (ČTK, 2017)

3.7 Shrnutí teoretické části

Nejprve bylo nutné vysvětlit, co se pod pojmem pojištění skrývá a poté bylo charakterizováno sociální zabezpečení. Před představením důchodového systému a jeho dvou aktuálních pilířů (zákonného důchodového pojištění a doplňkového penzijního spoření) byla nastíněna historie a prameny práva důchodového pojištění, jelikož se další část týkala právě důchodového pojištění. Tato stěžejní část zahrnuje základní principy důchodového pojištění, účast na důchodovém pojištění, pojistné a sazby pojistného, dále vysvětluje vyměřovací základ, rozhodné období a poté charakterizuje jednotlivé druhy důchodů, včetně krátkého srovnání s Rakouskem. Poslední kapitola se týkala pouze osob samostatně výdělečně činných a jejich budoucích, nízkých důchodů. Samozřejmě bylo uvedeno i vysvětlení daného, nepříliš opěvovaného stavu.

4 PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část je zaměřena na vytvoření doporučení týkající se výše pojistného a souvisejícího starobního důchodu osob samostatně výdělečně činných tak, aby byli relativně slušně zajištěni na své stáří. K výpočtu a porovnání výše jednotlivých starobních důchodů modelových subjektů je nutné stanovit modelové případy, s nimiž bude dále pracováno.

4.1 Charakteristika modelových variant

Pro všechny modelové případy je počítáno s tím, že je samostatně výdělečná činnost (zkr. SVČ) vykonávána mužem od roku 1991 dosud. Pro možnost porovnání výše jednotlivých důchodů je dále u všech variant uvažováno, že přiznání důchodu nastane v tomto roce, tedy v roce 2018 a vyměřovací základ v letech 1986–1990 je stanoven ve stejné výši. Doba pojištění je u všech variant stanovena na 40 let s výjimkou varianty č. 3, v níž je počítáno pouze s potřebnou dobou pojištění, která je 35 let. Stalo se tak z důvodu, že si OSVČ neplatil pojistné v letech, kdy ze zákona nemusel.

Modelové varianty počítají s mužem, přičemž průměrný věk dožití mužů je 76 let. Ve všech případech je kalkulováno, že důchod bude pobírán 13 let.

Dále je nutné podotknout, že výpočty jednotlivých důchodů jsou pouze orientační, jelikož v nich nejsou uvažovány vyloučené doby a náhradní doby z důvodu možnosti porovnání získaných údajů.

4.1.1 Varianta č. 1

Tato varianta uvažuje OSVČ, která si v letech 1991–2017 platila pojistné vždy v minimální výši. Nic ji totiž dostatečně nemotivovalo k tomu, aby platila více než musela.

4.1.2 Varianta č. 2

Ve variantě č. 2 si OSVČ platila v období 1991–2017 pojistné vždy v maximální možné výši, jelikož jde o úspěšného podnikatele, který myslí na své stáří. Zároveň věří státu, že se o něj v důchodu postará i přes to, že si uvědomuje, že v důchodovém věku bude muset snížit svůj životní standard.

4.1.3 Varianta č. 3

Tato OSVČ platila minimální pojistné a to jen v letech, kdy to bylo určeno zákonem, tedy v letech 2004–2017. Díky tomuto faktu nemohla získat dobu pojištění 40 let jako ostatní, ale splňuje jen potřebných 35 let pojištění. Tento podnikatel totiž velice dobře zná zákony a přesně ví, co kdy musel ze zákona platit, což samozřejmě odmítal.

4.1.4 Varianta č. 4

Varianta č. 4 počítá s OSVČ, která platila pojistné v minimální výši a teprve od roku 2012 si navyšovala vyměřovací základ tak, aby jí bylo započteno 100 % první redukční hranice. Redukční hranice pro stanovení výpočtového základu vychází každý rok formou nařízení vlády. Pro rok 2018 jsou redukční hranice stanoveny takto:

- první redukční hranice pro stanovení výpočtového základu činí 13 191 Kč,
- druhé redukční hranice pro stanovení výpočtového základu činí 119 916 Kč.

4.1.5 Varianta č. 5

Poslední uvažovaná OSVČ platila pojistné v minimální výši od roku 1991 do doby, kdy jí přišel dopis od tehdejší ministryně práce a sociálních věcí, paní Marksové, v němž mu doporučila platit zálohu na pojistné minimálně 5 000 Kč, viz Příloha 2. Stalo se tak během roku 2015, takže si mohla výpočtový základ navýšit již v roce 2015.

Tabulka 4: Přehled vybraných variant

Varianta	Výše pojistného	Začátek placení	Rok změny	Jaká změna	Konec placení	Doba pojištění
1	minimální	1991	žádná	---	2017	40
2	maximální	1991	žádná	---	2017	40
3	minimální v zákonem stanovené době	2004	žádná	---	2017	35
4	Minimální + změna	1991	2012	navýšení na 1. redukční hranici	2017	40
5	Minimální + změna	1991	2015	navýšení na 5 000 Kč	2017	40

Zdroj: vlastní práce

4.2 Výpočty a rozbor

V této části jsou rozebrány a vypočteny vyměřovacích základů jednotlivých variant, které byly výše krátce charakterizovány. Je tak učiněno za pomoci výpočtových tabulek, jež má autorka k dispozici díky své pozici na OSSZ.

4.2.1 Varianta č. 1

Obrázek 2: Podrobnosti k výpočtu starobního důchodu pro rok 2018 – Varianta č. 1

Doba pojištění ke dni vzniku nároku na starobní důchod:	40	let, tj.	60,0%	tj.	6 658	Kč.	
Přesluhování:	0	dnů, tj.	0	čtvrtletí, procentní výměra	0,0%	tj. 0	Kč.
Předčasný odchod:	0	dnů, tj.	0	čtvrtletí, procentní výměra	0,0%	tj. 0	Kč.
Procentní výměra celkem:			60,0%	tj.	6 658	Kč.	
Základní výměra důchodu:					2 700	Kč.	
Úhrná výše důchodu:					9 358	Kč.	

Stanovení výpočtového základu v roce:

2018

Rozhodné období tvoří roky: **1986 - 2017**

Počet dnů	v rozhodném období:	11 688
	vyloučených:	0

Úhrn ročních vyměřovacích základů:	4 263 648
Osobní vyměřovací základ:	11 096
Výpočtový základ:	11 096

Redukční hranice:	do	13 191		započte se:	100%
	nad	13 191	do	119 916	26%
	nad	119 916	do		0%
	nad				0%

Zdroj: vlastní práce

Obrázek 3: Vyměřovací základ starobního důchodu pro rok 2018 – Varianta č. 1

Rok	Vyměřovací základ	Koef. nárůstu vym. základ	Přepočtený vyměřovací základ	Rok	Vyměřovací základ	Koef. nárůstu vym. zákl.	Přepočtený vym. základ
1986	45 000	10,1143	455 144	2006	56 508	1,4952	84 491
1987	48 500	9,9071	480 495	2007	60 420	1,3926	84 141
1988	49 000	9,6862	474 624	2008	64 680	1,2878	83 295
1989	50 500	9,4571	477 584	2009	70 668	1,2444	87 940
1990	51 800	9,1232	472 582	2010	71 136	1,2223	86 950
1991	4 800	7,9058	37 948	2011	74 220	1,1947	88 671
1992	24 000	6,4554	154 930	2012	75 420	1,1574	87 292
1993	13 200	5,1537	68 029	2013	77 652	1,1574	89 875
1994	13 200	4,3473	57 385	2014	77 832	1,1374	88 527
1995	15 000	3,6685	55 028	2015	79 836	1,1040	88 139
1996	15 000	3,0983	46 475	2016	81 024	1,0612	85 983
1997	16 800	2,8028	47 088	2017	84 696	1,0000	84 696
1998	17 700	2,5638	45 380	2018			
1999	18 300	2,3689	43 351	2019			
2000	18 900	2,2223	42 002	2020			
2001	19 800	2,0477	40 545	2021			
2002	21 300	1,9081	40 643	2022			
2003	22 200	1,7878	39 690	2023			
2004	40 416	1,6765	67 758	2024			
2005	48 288	1,5939	76 967	2025			

Zdroj: vlastní práce

4.2.2 Varianta č. 2

Obrázek 4: Podrobnosti k výpočtu starobního důchodu pro rok 2018 – Varianta č. 2

Doba pojištění ke dni vzniku nároku na starobní důchod:	40	let, tj.	60,0%	tj.	21 268	Kč.	
Přesluhování:	0	dnů, tj.	0	čtvrtletí, procentní výměra	0,0%	tj. 0	Kč.
Předčasný odchod:	0	dnů, tj.	0	čtvrtletí, procentní výměra	0,0%	tj. 0	Kč.
Procentní výměra celkem:			60,0%	tj.	21 268	Kč.	
Základní výměra důchodu:					2 700	Kč.	
Úhrn výše důchodu:					23 968	Kč.	

Stanovení výpočtového základu v roce:

2018

Rozhodné období tvoří roky: 1986 - 2017

Počet dnů v rozhodném období:	11 688
vyloučených:	0

Úhrn ročních vyměřovacích základů:	37 959 724
Osobní vyměřovací základ:	98 786
Výpočtový základ:	35 446

Redukční hranice:	do	13 191	do	119 916	započte se:	100%
	nad	13 191				26%
	nad	119 916				0%
	nad					0%

Zdroj: vlastní práce

Obrázek 5: Vyměřovací základ starobního důchodu pro rok 2018 – Varianta č. 2

Rok	Vyměřovací základ	Koef. nárůstu vym. základ	Přepočtený vyměřovací základ	Rok	Vyměřovací základ	Koef. nárůstu vym. zákl.	Přepočtený vym. základ
1986	45 000	10,1143	455 144	2006	486 000	1,4952	726 668
1987	48 500	9,9071	480 495	2007	486 000	1,3926	676 804
1988	49 000	9,6862	474 624	2008	1 034 880	1,2878	1 332 719
1989	50 500	9,4571	477 584	2009	1 130 640	1,2444	1 406 969
1990	51 800	9,1232	472 582	2010	1 707 048	1,2223	2 086 525
1991	120 000	7,9058	948 696	2011	1 781 280	1,1947	2 128 096
1992	120 000	6,4554	774 648	2012	1 206 576	1,1574	1 396 492
1993	486 000	5,1537	2 504 699	2013	1 242 432	1,1574	1 437 991
1994	486 000	4,3473	2 112 788	2014	1 245 216	1,1374	1 416 309
1995	486 000	3,6685	1 782 891	2015	1 277 328	1,1040	1 410 171
1996	486 000	3,0983	1 505 774	2016	1 296 288	1,0612	1 375 621
1997	486 000	2,8028	1 362 161	2017	1 355 136	1,0000	1 355 136
1998	486 000	2,5638	1 246 007	2018			
1999	486 000	2,3689	1 151 286	2019			
2000	486 000	2,2223	1 080 038	2020			
2001	486 000	2,0477	995 183	2021			
2002	486 000	1,9081	927 337	2022			
2003	486 000	1,7878	868 871	2023			
2004	486 000	1,6765	814 779	2024			
2005	486 000	1,5939	774 636	2025			

Zdroj: vlastní práce

4.2.3 Varianta č. 3

Obrázek 6: Podrobnosti k výpočtu starobního důchodu pro rok 2018 – Varianta č. 3

Doba pojištění ke dni vzniku nároku na starobní důchod:	35	let, tj.	52,5%	tj.	4 844	Kč.
Přeluhování:	0	dnů, tj.	0	čtvrtletí, procentní výměra	0,0%	tj. 0 Kč.
Předčasný odchod:	0	dnů, tj.	0	čtvrtletí, procentní výměra	0,0%	tj. 0 Kč.
Procentní výměra celkem:			52,5%	tj.	4 844	Kč.
Základní výměra důchodu:					2 700	Kč.
Úhrn výše důchodu:					7 544	Kč.

Stanovení výpočtového základu v roce:

2018

Rozhodné období tvoří roky: **1986 - 2017**

Počet dnů v rozhodném období:	11 688
vyloučených:	0

Úhrn ročních vyměřovacích základů:	3 545 154
Osobní vyměřovací základ:	9 226
Výpočtový základ:	9 226

Redukční hranice:	do	13 191	do	119 916	započte se:	100%
	nad	13 191				26%
	nad	119 916				0%
	nad					0%

Zdroj: vlastní práce

Obrázek 7: Vyměřovací základ starobního důchodu pro rok 2018 – Varianta č. 3

Rok	Vyměřovací základ	Koef. nárůstu vym. základ	Přepočtený vyměřovací základ	Rok	Vyměřovací základ	Koef. nárůstu vym. základ	Přepočtený vym. základ
1986	45 000	10,1143	455 144	2006	56 508	1,4952	84 491
1987	48 500	9,9071	480 495	2007	60 420	1,3926	84 141
1988	49 000	9,6862	474 624	2008	64 680	1,2878	83 295
1989	50 500	9,4571	477 584	2009	70 668	1,2444	87 940
1990	51 800	9,1232	472 582	2010	71 136	1,2223	86 950
1991	0	7,9058	0	2011	74 220	1,1947	88 671
1992	0	6,4554	0	2012	75 420	1,1574	87 292
1993	0	5,1537	0	2013	77 652	1,1574	89 875
1994	0	4,3473	0	2014	77 832	1,1374	88 527
1995	0	3,6685	0	2015	79 836	1,1040	88 139
1996	0	3,0983	0	2016	81 024	1,0612	85 983
1997	0	2,8028	0	2017	84 696	1,0000	84 696
1998	0	2,5638	0	2018			
1999	0	2,3689	0	2019			
2000	0	2,2223	0	2020			
2001	0	2,0477	0	2021			
2002	0	1,9081	0	2022			
2003	0	1,7878	0	2023			
2004	40 416	1,6765	67 758	2024			
2005	48 288	1,5939	76 967	2025			

Zdroj: vlastní práce

4.2.4 Varianta č. 4

Obrázek 8: Podrobnosti k výpočtu starobního důchodu pro rok 2018 – Varianta č. 4

Doba pojištění ke dni vzniku nároku na starobní důchod:	40	let, tj.	60,0%	tj.	7 281	Kč.
Přesluhování:	0	dnů, tj.	0	čtvrtletí, procentní výměra	0,0%	tj. 0 Kč.
Předčasný odchod:	0	dnů, tj.	0	čtvrtletí, procentní výměra	0,0%	tj. 0 Kč.
Procentní výměra celkem:			60,0%	tj.	7 281	Kč.
Základní výměra důchodu:					2 700	Kč.
Úhrná výše důchodu:					9 981	Kč.
Stanovení výpočtového základu v roce:	2018					
Rozhodné období tvoří roky:	1986 -	2017				
Počet dnů v rozhodném období:						11 688
vyloučených:						0
Úhrn ročních vyměřovacích základů:						4 662 983
Osobní vyměřovací základ:						12 135
Výpočtový základ:						12 135
Redukční hranice:	do	13 191		započte se:	100%	
	nad	13 191	do	119 916	26%	
	nad	119 916	do		0%	
	nad				0%	

Zdroj: vlastní práce

Obrázek 9: Vyměřovací základ starobního důchodu pro rok 2018 – Varianta č. 4

Rok	Vyměřovací základ	Koef. nárůstu vym. základ	Přepočtený vyměřovací základ	Rok	Vyměřovací základ	Koef. nárůstu vym. zákl.	Přepočtený vym. základ
1986	45 000	10,1143	455 144	2006	56 508	1,4952	84 491
1987	48 500	9,9071	480 495	2007	60 420	1,3926	84 141
1988	49 000	9,6862	474 624	2008	64 680	1,2878	83 295
1989	50 500	9,4571	477 584	2009	70 668	1,2444	87 940
1990	51 800	9,1232	472 582	2010	71 136	1,2223	86 950
1991	4 800	7,9058	37 948	2011	74 220	1,1947	88 671
1992	24 000	6,4554	154 930	2012	132 732	1,1574	153 625
1993	13 200	5,1537	68 029	2013	136 668	1,1574	158 180
1994	13 200	4,3473	57 385	2014	136 980	1,1374	155 802
1995	15 000	3,6685	55 028	2015	140 508	1,1040	155 121
1996	15 000	3,0983	46 475	2016	142 596	1,0612	151 323
1997	16 800	2,8028	47 088	2017	149 796	1,0000	149 796
1998	17 700	2,5638	45 380	2018			
1999	18 300	2,3689	43 351	2019			
2000	18 900	2,2223	42 002	2020			
2001	19 800	2,0477	40 545	2021			
2002	21 300	1,9081	40 643	2022			
2003	22 200	1,7878	39 690	2023			
2004	40 416	1,6765	67 758	2024			
2005	48 288	1,5939	76 967	2025			

Zdroj: vlastní práce

4.2.5 Varianta č. 5

Obrázek 10: Podrobnosti k výpočtu starobního důchodu pro rok 2018 – Varianta č. 5

Doba pojištění ke dni vzniku nároku na starobní důchod:	40	let, tj.	60,0%	tj.	7 585	Kč.	
Přeluhování:	0	dnů, tj.	0	čtvrtletí, procentní výměra	0,0%	tj. 0	Kč.
Předčasný odchod:	0	dnů, tj.	0	čtvrtletí, procentní výměra	0,0%	tj. 0	Kč.
Procentní výměra celkem:			60,0%	tj.	7 585	Kč.	
Základní výměra důchodu:					2 700	Kč.	
Úhmná výše důchodu:					10 285	Kč.	

Stanovení výpočtového základu v roce:

2018

Rozhodné období tvoří roky: **1986 - 2017**

Počet dnů	v rozhodném období:	11 688
	vyloučených:	0

Úhm ročních vyměřovacích základů:	4 857 192
Osobní vyměřovací základ:	12 641
Výpočtový základ:	12 641

Redukční hranice:	do	13 191	do	119 916	započte se:	100%
	nad	13 191				26%
	nad	119 916				0%
	nad					0%

Zdroj: vlastní práce

Obrázek 11: Vyměřovací základ starobního důchodu pro rok 2018 – Varianta č. 5

Rok	Vyměřovací základ	Koef. nárůstu vym. základ	Přepočtený vyměřovací základ	Rok	Vyměřovací základ	Koef. nárůstu vym. základ	Přepočtený vym. základ
1986	45 000	10,1143	455 144	2006	56 508	1,4952	84 491
1987	48 500	9,9071	480 495	2007	60 420	1,3926	84 141
1988	49 000	9,6862	474 624	2008	64 680	1,2878	83 295
1989	50 500	9,4571	477 584	2009	70 668	1,2444	87 940
1990	51 800	9,1232	472 582	2010	71 136	1,2223	86 950
1991	4 800	7,9058	37 948	2011	74 220	1,1947	88 671
1992	24 000	6,4554	154 930	2012	132 732	1,1574	153 625
1993	13 200	5,1537	68 029	2013	136 668	1,1574	158 180
1994	13 200	4,3473	57 385	2014	136 980	1,1374	155 802
1995	15 000	3,6685	55 028	2015	205 500	1,1040	226 872
1996	15 000	3,0983	46 475	2016	205 500	1,0612	218 077
1997	16 800	2,8028	47 088	2017	205 500	1,0000	205 500
1998	17 700	2,5638	45 380	2018			
1999	18 300	2,3689	43 351	2019			
2000	18 900	2,2223	42 002	2020			
2001	19 800	2,0477	40 545	2021			
2002	21 300	1,9081	40 643	2022			
2003	22 200	1,7878	39 690	2023			
2004	40 416	1,6765	67 758	2024			
2005	48 288	1,5939	76 967	2025			

Zdroj: vlastní práce

4.3 Porovnání jednotlivých variant

Díky tabulce uvedené v Příloze 3 bylo možné extrahovat minimální a maximální výše pojistného v jednotlivých letech a vytvořit tak přehlednou Tabulku 4 dle namodelovaných variant. Dále je v ní možné nalézt součet pojistného odvedené na důchodové pojištění v letech 1991–2017 s ohledem na jednotlivé varianty. Zároveň jsou tyto úhrnné výše pojistného srovnány s výší měsíčních starobních důchodů.

Tabulka 5: Výpočet pojistného na důchodové pojištění v letech 1991–2017 a výše důchodu u jednotlivých variant v Kč

	Varianta č. 1	Varianta č. 2	Varianta č. 3	Varianta č. 4	Varianta č. 5
Doba pojištění Roky	40 let	40 let	35 let	40 let	40 let
1991	1 200	30 000	0	1 200	1 200
1992	6 000	30 000	0	6 000	6 000
1993	4 752	174 960	0	4 752	4 752
1994	3 987	146 772	0	3 987	3 987
1995	4 530	146 772	0	4 530	4 530
1996	4 440	143 856	0	4 440	4 440
1997	4 973	143 856	0	4 973	4 973
1998	5 240	143 856	0	5 240	5 240
1999	5 417	143 856	0	5 417	5 417
2000	5 595	143 856	0	5 595	5 595
2001	5 861	143 856	0	5 861	5 861
2002	6 305	143 856	0	6 305	6 305
2003	6 572	143 856	0	6 572	6 572
2004	11 964	143 856	11 964	11 964	11 964
2005	14 294	143 856	14 294	14 294	14 294
2006	16 727	143 856	16 727	16 727	16 727
2007	17 885	143 856	17 885	17 885	17 885
2008	19 146	306 325	19 146	19 146	19 146
2009	20 636	330 147	20 636	20 636	20 636
2010	20 772	498 459	20 772	20 772	20 772
2011	21 673	520 134	21 673	21 673	21 673
2012	22 023	352 321	22 023	38 758	22 023
2013	22 727	362 791	22 727	39 908	22 727
2014	22 727	363 604	22 727	39 999	22 727
2015	23 313	372 980	23 313	41 029	60 006
2016	23 660	378 547	23 660	41 639	60 006
2017	24 732	395 700	24 732	43 741	60 006
Celkem zaplaceno	347 151	6 135 784	282 279	453 043	455 464
Výše důchodu	9 358	23 968	7 544	9 981	10 285

Zdroj: vlastní práce

Výše zaplaceného úhrnného pojistného u varianty č. 1 je 347 151 Kč, což převyšuje zaokrouhleně 37násobně měsíční důchod ve výši 9 358 Kč. To znamená, že si tento muž v přeneseném významu pomyslně nastřádal u státu finanční obnos, který bude stačit na 3 roky důchodu. I přes tento fakt samozřejmě bude v dalších měsících a letech pobírat starobní důchod, jelikož je český sociální systém postaven na principu sociální solidarity mezi jednotlivými generacemi. Daná myšlenka je uvedena kvůli lepšímu porovnání jednotlivých variant.

U varianty č. 2 se celková suma zaplaceného pojistného vyšplhala na 6 135 784 Kč, přičemž tato suma převyšuje měsíční důchod ve výši 23 968 Kč dokonce 256násobně. Při stejné úvaze jako u předchozí varianty si tento podnikatel předplatil důchod na 21 let a 4 měsíce, což je při úvaze průměrného věku dožití (76 let) nadbytečné. Věk dožití však záleží nejen na statistikách a genetice, ale také na množství stresu, kouření, způsobu stravování atp. Tyto faktory dokáží prodloužit život člověka.

OSVČ u varianty č. 3 zaplatil na pojistném pouze 282 279 Kč, což je 37krát více než bude jeho měsíční důchod ve výši 7 544 Kč. To stačí na rovné 3 roky. I přes fakt, že má dobu pojištění pouze 35 let, výsledná suma stačí na 3 roky důchodu. Díky tomu, že důchodové pojistné platil pouze v letech, kdy to bylo přikázané ze zákona, se stalo, že zaplatil na pojistném o 64 872 Kč méně než podnikatel ve variantě č. 1. To je „kompenzováno“ nižším důchodem. Výše jeho důchodu je o 1 814 Kč nižší než u varianty č. 1, což je rozdíl, který bezpochyby pocítí na životním standardu a spokojeném stáří.

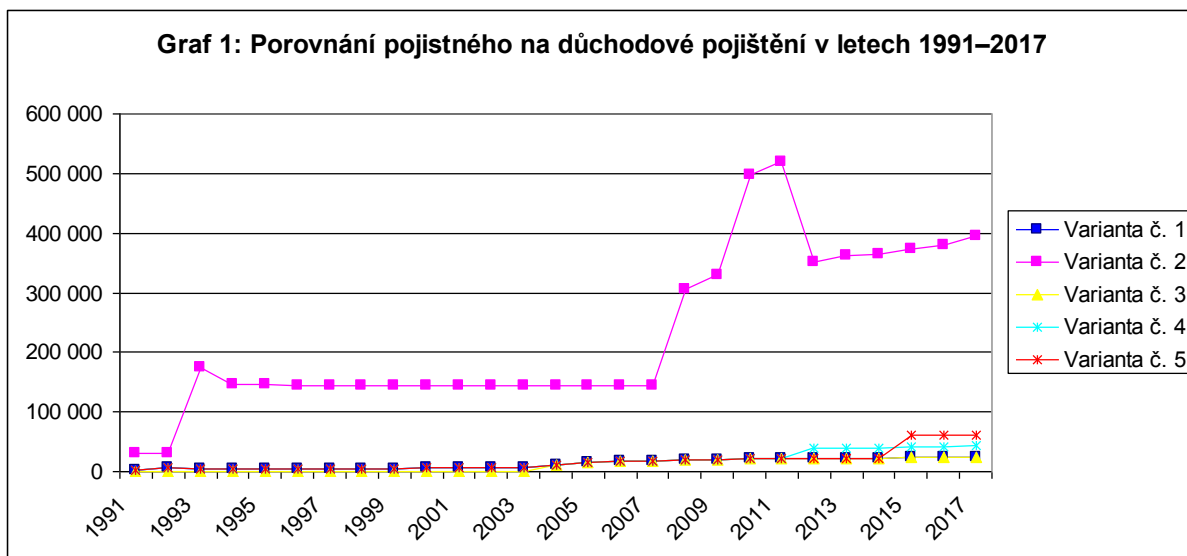
Podnikatel, uvažován ve variantě č. 4, uhradil na pojistném 453 043 Kč a to je dokonce 45krát více než bude výše jeho důchodu 9 981 Kč. Celkové pojistné pomyslně stačí na 3 roky a 9 měsíců, přičemž výše měsíčního důchodu je oproti variantě č. 1 vyšší o 623 Kč. Tato částka může být pro důchodce, který nemá našetřen vyšší finanční obnos mimo státní důchod, citelný rozdíl.

OSVČ, s nímž se kalkuluje ve variantě č. 5, nastřádal 455 464 Kč a přeplatil si tak svůj budoucí měsíční důchod ve výši 10 285 Kč na celkovém pojistném 44krát, což pomyslně vystačí na 3 roky a 8 měsíců. Tato situace je srovnatelná a předchozí variantou, přičemž tento budoucí důchodce získá o 304 Kč více než důchodce u varianty č. 4 a o 927 Kč než budoucí důchodce vyplývající z varianty č. 1. Tento důsledek nastal díky placení pojistného dle rad

tehdejší paní ministryně Marksově. Podnikatel č. 5 vyrovnal a předešel v rámci posledních 3 letů výši celkově uhrazeného pojistného podnikatele č. 4.

Pro představu zaplaceného pojistného jednotlivých variant je uveden Graf 1.

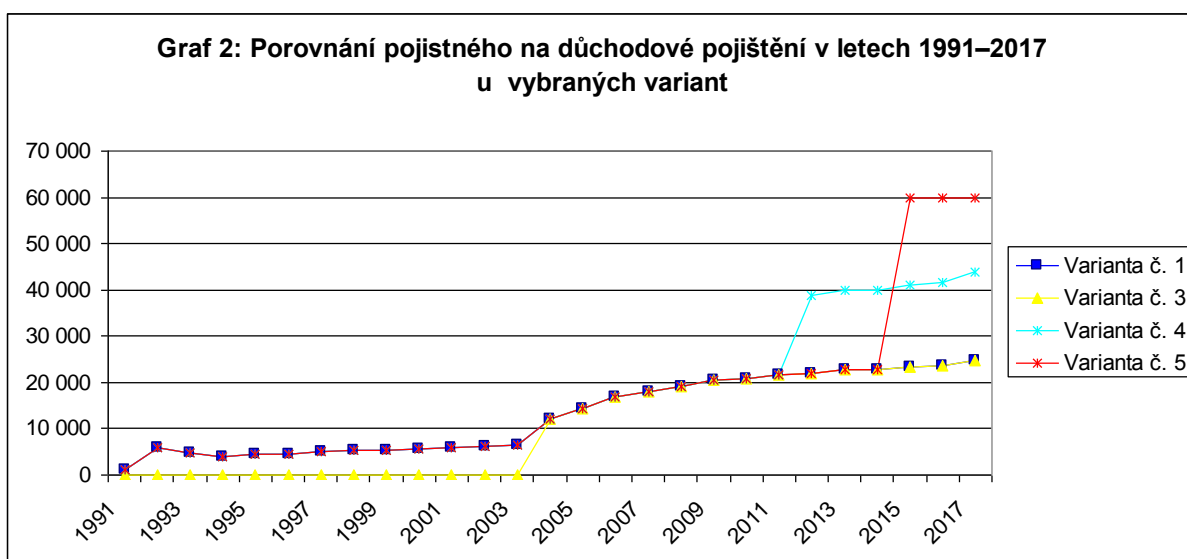
Graf 1: Porovnání pojistného na důchodové pojištění v letech 1991–2017 všech variant

Zdroj: vlastní práce

Pro lepší představu vyrovnanosti pojistného u variant č. 1, 3, 4 a 5 je znázorněn ještě Graf 2. Varianta č. 2 byla z tohoto grafu vyřazena z logického důvodu a to nesrovnatelnosti výše zaplaceného pojistného. Je tomu tak díky placení maximální možné výše pojistného.

Graf 2: Porovnání pojistného na důchodové pojištění v letech 1991–2017 u vybraných variant

Zdroj: vlastní práce

Vzniklý rozdíl v zaplaceném pojistném v letech 2012–2017 vytvořil rozdíly ve výši důchodů u varianty č. 1, 4 a 5, což může nabídat k placení minimálního pojistného a až v posledních letech před naplněním důchodového věku platit pojistné vyšší. S ohledem na princip sociální solidarity a princip participace by však měl každý podnikatel myslet i na své předky a finančně tak přispět na jejich živobytí.

Pro lepší představu špatného stavu, resp. výše budoucích důchodů, je vhodné uvést, že ke konci roku 2017 činila průměrná výše starobního důchodu 11 850 Kč. (ČSSZ, 2018b)

4.4 Zhodnocení jednotlivých variant a jejich důsledků

Jednotlivé modelové případy byly ve výše uvedených kapitolách vypočteny a porovnány, resp. výše odvedeného pojistného i výše měsíčního starobního důchodu jednotlivých OSVČ. Díky tomu je možné všechny varianty následně zhodnotit.

4.4.1 Varianta č. 1

Při této variantě si OSVČ platila pojistné vždy v minimální výši. Tento podnikatel tak zaplatil nejnižší úhrnné pojistné s dobou pojištění 40 let, což má za následek nejnižší důchod. Samotný důchod ve výši 9 358 Kč jej samozřejmě neuživí. Důchodcům s tímto důchodem po zaplacení nájmu moc nezbyvá. Je tedy logické, že důchodci nakupují ve slevách a každou vydanou korunu pečlivě zvažují. Pokud však podnikatel uvažoval tak, že nebude „zbytečně“ dávat státu peníze, které od něj stejně nedostane zpět (jak je tomu u varianty č. 2), mohl si našetřit zajímavou finanční částku, kterou mohl následně zhodnotit vhodnými investicemi. Může se tak stát, že ušetřené peníze ve výsledku vydělají více než odvedené pojistné. Tímto krokem by se podnikatel dostatečně zaopatřil na své stáří a nemusel by dále podnikat či si jakkoliv přivydělávat, aby přežil.

4.4.2 Varianta č. 2

V této variantě si OSVČ platila nejvyšší možné pojistné. Lze usuzovat, že tak úspěšný podnikatel nečinil dobrovolně, ale na základě výpočtů z jeho výdělků. Z výše odvedeného pojistného lze dále dedukovat, že tento velmi úspěšný podnikatel má vysoký příjem, což jde ruku v ruce s velice vysokým životním standardem. Je logické, že výši důchodu alespoň částečně ocení. Otázkou však je, zdali je nutné tak vysoké přeplacení budoucího důchodu

a zdali by pro podnikatele nebylo lepší platit nižší pojistné a spíše si šetřit finance a zhodnocovat je dostupnými investičními příležitostmi.

4.4.3 Varianta č. 3

Podnikatel uvažován v této variantě platit důchodové pojistné jen v letech 2004–2017, v nichž to bylo určeno zákonem. Díky tomu se stalo, že zaplatil na pojistném o 64 872 Kč méně, než kdyby si platil minimální pojistné ve všech letech, kdy podnikal. V případě, že tento podnikatel nemyslel na svoje stáří a žádné peníze nespořil, bude mít v důchodu obrovské problémy s vyžitím. Po zaplacení povinných výdajů mu nezůstane částka, s níž by mohl bez problémů dožít svůj život. V takovém případě si bude muset vytvořit další příjem, tedy dále podnikat nebo si alespoň přivydělávat. Pokud však vzniklý finanční rozdíl na nezaplaceném pojistném investoval a peníze tak zhodnotil, je možné, že jeho měsíční příjem v důchodu bude převyšovat důchod, kdyby si platil minimální pojistné, tedy 9 358 Kč. Rozdíl mezi příjmy je 1 814 Kč, což je částka, kterou je možné z vybraných investic získat.

4.4.4 Varianta č. 4

Daný podnikatel platil pojistné v minimální výši a teprve v roce 2012 se začal zajímat o to, aby mu byla skrze vyměřovací základ započtena celá první redukční hranice. Díky tomuto rozhodnutí přeplatil na pojistném 105 892 Kč a zvýšil si tak měsíční důchod o 623 Kč než kdyby si dál platil minimální pojistné. I přes dané navýšení důchodu není možné počítat s tím, že s ním podnikatel vyžije. Pokud tento podnikatel spoléhal pouze na státní důchod, čemuž by odpovídalo rozhodnutí v roce 2012, bude živořit a přivydělávat si, jak bude moci. V případě, že si kromě vyššího pojistného spořil finanční prostředky, které zároveň investoval, může se mít na stará kolena dobře.

4.4.5 Varianta č. 5

OSVČ v této variantě dala v roce 2015 na radu paní ministryně Marksové, díky čemuž přeplatila pojistné o 108 313 Kč oproti tomu, kdyby pokračovala v placení minimálního pojistného. Tímto si podnikatel zajistil důchod vyšší o 927 Kč, což už je výrazné přilepšení. Mimo skokového navýšení ročního pojistného o 37 279 Kč lze očekávat, že se tento podnikatel zalekl informací v dopise natolik, že si začal šetřit i nějaké finanční prostředky bokem. Otázkou je, jaký příjem tento podnikatel má. Pokud totiž začal šetřit až v roce 2015, tj. 4 roky před důchodem, musel by pečlivě vybírat vhodnou investici.

Tabulka 6: Přehled výše důchodů vybraných variant

Varianta	Výše pojistného	Úhrnná výše odvedeného pojistného	Výše důchodu
1	minimální	347 151 Kč	9 358 Kč
2	maximální	6 135 784 Kč	23 968 Kč
3	minimální v zákonem stanovené době	282 279 Kč	7 544 Kč
4	minimální + změna	453 043 Kč	9 981 Kč
5	minimální + změna	455 464 Kč	10 285 Kč

Zdroj: vlastní práce

4.5 Doporučení pro podnikatele

Autorka, po provedení výše uvedených analýz a porovnání jednotlivých variant, všem podnikatelům doporučuje platit pojistné ve výši alespoň 5 000 Kč stejně tak, jak všem OSVČ doporučovala ministryně Marksová. Díky tomuto kroku podnikatelé získají slušný důchod, ale nemohou na něj zcela spoléhat. Na zasloužilé stáří a spokojené stáří v žádném případě nestačí. Zavčas by si měli začít tvořit finanční rezervu, kterou pak v důchodovém věku využijí. Naspořené finanční prostředky lze investovat do doplňkového penzijního pojištění, jež tvoří III. pilíř důchodového systému. Toto spoření je navíc podporováno daňovým zvýhodněním a státním příspěvkem, takže na něm může podnikatel jedinečně vydělat.

Pokud by se toto doporučení podnikatelům nelíbilo, tak autorka vysloveně nabádá vyhnout se variantě č. 3, jelikož se může stát, že v důchodu už si člověk nebude schopen přivydělávat, takže mu zbývá obrátit se na rodinu a zatížit tak její rozpočet nebo mlčky živořit.

Autorka dále shledává jako nejlepší a nejvhodnější formu zajištění OSVČ pro důchodové období placení si komerčního penzijního pojištění. Bližší doporučení autorka neposkytne, jelikož zde na to není prostor a vydalo by to na samostatnou odbornou práci. Pro základní přehled jen uveden odkaz na kalkulačku (<https://www.finance.cz/duchody-a-davky/kalkulacky-a-aplikace/doplňkove-penzijni-spořeni/>), kterou může využít každý čtenář k tomu, aby zjistil, kolik si tímto zajištěním na důchod naspoří.

Další doporučení pro podnikatele je začít včas spořit a vzít si hypotéku na koupi vlastního bytu/domu. V dnešní době je zvykem, že banky neposkytují 100 % hypotéky, ale 20 % musíte mít našetřeno jako základ neboli jistinu. Díky tomuto kroku nebude podnikatel platit nájem, ale splácet hypotéku, přičemž na stáří omezí své výdaje.

Podnikatelé by samozřejmě měli využít různé formy a způsoby investování. V případě, že se podnikateli daří a chce investovat s nízkým rizikem, může zvolit nákup tzv. investiční nemovitosti. Ke koupi této nemovitosti by stačilo mít našetřeno potřebnou jistinu, jelikož by hypotéku splácel nájemník formou nájmu. Podnikatel tak do budoucna získá nemovitost téměř zadarmo. Nemovitost získaná za tímto účelem se stane aktivem, které by do budoucna pravidelně vydělávalo a vytvořilo dostatečný příjem v důchodovém věku.

Nízké investiční riziko mají i např. státní dluhopisy, u nichž ale nelze mluvit o vysokém zisku. Jde spíše o stabilitu a udržení hodnoty. Pokud by se však podnikatel chtěl opravdu zajistit na stáří a přitom nepodstupovat téměř žádné riziko, je mu doporučen nákup cenných kovů a uměleckých děl, která s postupem času získávají na hodnotě.

Pro více odváznějšího a otevřeného podnikatele je doporučeno začít se vzdělávat ve virtuálních měnách, jelikož mají obrovský potenciál.

Všechna uvedená doporučení lze podpořit úvahou o zvyšování cen, inflaci a nevyhnutelného přechodu české koruny na euro. Pro OSVČ je nutné a nevyhnutelné zvažovat všechny formy zajištění se na důchodový věk již na začátku podnikání kvůli vhodnému načasování všech možných variant a kombinací.

Pro každého člověka před starobním důchodem vytvořila ČSSZ tiskovou zprávu – Desatero praktických důchodových informací, viz Příloha 4.

4.6 Doporučení pro stát

Díky faktu, že ke konci roku 2017 ČSSZ evidovala v ČR 2 895 963 důchodců, z nichž 2 403 933 pobíralo starobní důchod, by se měl stát co nejdříve zamyslet nad finanční udržitelností celého důchodového systému. Důchody jsou totiž mandatorním výdajem státu a v minulém roce bylo vyplaceno přes 404 miliardy Kč, přičemž „Příjmy z pojistného a příslušenství na důchodové pojištění za období leden až prosinec 2017 činily 405,3 miliard Kč.“ (ČSSZ, 2018b) Tento stav je dlouhodobě neudržitelný. Navíc v roce 2017 obdržela ČSSZ celkem 206 995 nových žádostí o důchod. (ČSSZ, 2018b) Tyto apely poukazují na fakt, že za pár let již příjmy z pojistného na důchodové pojištění nebudou pro vyplácení důchodu stačit a bude nutné je dotovat ze státního rozpočtu.

Současný systém sic funguje na principu sociální spravedlnosti a sociální solidarity napříč generacemi a je také očekávána, ale pokud budou pracující lidé vědět, že platí důchodové pojistné a od státu pak dostanou almužnu, začnou si jakkoliv snižovat příjmy a s tím související odvody daní i pojistného. To zapříčiní nižší příjmy do státního rozpočtu a při úvaze zvyšování počtu starobních důchodců vzniká obrovský a neřešitelný problém – zvyšování státního deficitu a zároveň nízké důchody, jak je uvedeno výše. Není vhodné zde hovořit o sobeckosti pracující vrstvy, protože půjde jen o snahu zajistit se na stará kolena.

Vláda by měla uvažovat o vhodném snižování nákladů důchodového systému resp. o principu subsidiarity. Snaží se o to zvyšováním věkové hranice odchodu do důchodu, což ale není ideálním řešením. Jde o negativní motivaci, která jen podpoří snahy obcházet systém, snižovat si daně a výši pojistného. Šetření financí na stáří všech lidí, nejen podnikatelů, by mělo být automatické. Člověk je však tvor líný, který nedělá nic, když nemusí nebo to není potřeba. Díky této úvaze vznikla motivační teorie X a Y. Psychologie a motivace však není součástí této práce, tudíž to zde nebude dále rozebíráno. Tato varianta však není příliš šťastná a měla by být změněna a vytvořeno jiné řešení, např. kampaně, další dopisy podnikatelům atp.

Autorka kladně hodnotí podporu doplňkového penzijního pojištění skrze daňové zvýhodnění i státní příspěvek. Jedná se o pozitivní formu motivace ke spoření si na důchod, přičemž jsou naplněny princip subsidiarity a princip participace.

Snižování zatížení státního rozpočtu starobními důchody by mohlo být zažehnuto reakcemi na nevyhnutelné demografické změny, tedy stárnutí populace České republiky, viz Příloha 1. Mohlo by se tak stát skrze podporu mladých rodin s dětmi, poskytování nižších hypoték, zvýšení rodičovského příspěvku i daňových odpočtů na 2. a 3. dítě. Tyto změny by mohly motivovat mladé rodiny k pořízení si více než 1 dítěte. V dnešní době je pořízení dítěte mezi mladými lidmi ve věku 25–30 let považováno za luxus a tento názor je nutné rychle změnit.

4.7 Shrnutí praktické části

V rámci této části bylo nejprve nutné krátce představit 5 modelových případů, s nimiž je v rámci celé praktické části pracováno. Následně byly provedeny výpočty, díky nimž byly zjištěny výše jednotlivých důchodů. Poté byla vytvořena přehledná tabulka s ročními výšemi pojistného na důchodové pojištění v letech 1991–2017 s rozdělením dle jednotlivých variant. Ty byly poté porovnány s výšemi měsíčních starobních důchodů i srovnány navzájem. Díky

tomu mohlo nastat zhodnocení všech variant a vydedukování jejich důsledků. Díky všem uvedeným krokům bylo ke konci možné uvést doporučení pro podnikatele, aby získali vyšší příjem v důchodovém věku. Krátce jsou však nastíněny i doporučení pro stát vedoucí k udržitelnosti důchodového systému.

5 ZÁVĚR

Celá práce poukazuje na nepříliš pozitivní důchodovou situaci osob samostatně výdělečně činných, které si na důchodové pojištění neodvádí dostatečné částky. Autorka se kvůli zjištění této částky rozhodla, že porovná 5 modelových variant. Nejprve však bylo vhodné uvést literární rešerši z dostupných knižních i internetových zdrojů. Nejprve představuje samotné pojištění, následně sociální zabezpečení a krátce i prameny právy důchodového pojištění. Následně je nastíněn celý důchodový systém a jeho dva pilíře. Samozřejmě nesmí chybět ani charakteristika důchodového pojištění, resp. jeho základních principů, účast na důchodovém pojištění, pojistné a sazby pojistného, dále vyměřovací základ, rozhodné období a druhy důchodů. Na závěr je uvedena OSVČ v roli subjektu důchodového pojištění

Na základě výše uvedených informací bylo možné provést porovnání 5 variant, přičemž namodelované osoby měly stejné výchozí podmínky, tj. muž, SVČ vykonávána od roku 1991 doposud, vyměřovací základ v letech 1986–1990 ve stejné výši, doba pojištění je 40 let, až na variantu č. 3, kde je doba pojištění pouze 35 let. Jednotlivé varianty se tedy lišily ve výši pojistného OSVČ od roku 1991 a to následovně:

- varianta č. 1 – placení minimálního pojistného,
- varianta č. 2 – placení maximálního pojistného,
- varianta č. 3 – placení minimálního pojistného a to pouze v době, kdy to bylo ze zákona povinné, tj. 2004–2007,
- varianta č. 4 – placení minimálního pojistného do roku 2011 a od roku 2012 navyšování vyměřovacího základu tak, aby bylo započteno 100 % první redukční hranice,
- varianta č. 5 – placení minimálního pojistného do roku 2015, kdy tehdejší ministryně práce a sociálních věcí poslala všem OSVČ dopis s doporučením placení zálohy pojistného alespoň ve výši 5 000 Kč.

Díky provedeným porovnáním a dalším analýzám všech variant autorka rozhodla, že nejlepší variantou pro budoucí důchodce z řad OSVČ bude platit si důchodové pojistné alespoň ve výši 5 000 Kč měsíčně. Stalo se tak díky relativně dostatečné výši starobního důchodu, tj. ve výši 10 285 Kč. Bohužel to však není ani průměrná výše starobního důchodu, proto všechny budoucí důchodce nabádá neusnout na vavřínech a nespoléhat na stát, že se o ně na

stáří zcela postará. Současní důchodci, kteří věřili, si dnes musí přivydělávat, aby se užívali a neživořili. Součástí práce je tak nastínění i doporučení pro podnikatele. Kromě placení důchodového pojistného ve výši 5 000 Kč měsíčně se doporučení týkají:

- založení doplňkového penzijního pojištění, který tvoří III. pilíř důchodového systému a to kvůli určitým daňovým zvýhodněním a státnímu příspěvku,
- placení si komerčního penzijního pojištění,
- spoření na investici do nemovitosti – svého bydlení, resp. na jistinu hypotéky, kvůli omezení budoucích výdajů v podobě nájemného,
- investování do tzv. investiční nemovitosti – budoucí nájemník bude splácet hypotéku skrze nájem, přičemž byt bude majetkem podnikatele a v důchodovém věku z toho plyne další příjem,
- nákup státních dluhopisů,
- nákup cenných kovů a uměleckých děl,
- investování do virtuálních měn.

Uvedená doporučení je vhodné zvažovat již na začátku podnikání kvůli vhodnému načasování s ohledem na povahu a odvahu podnikatele. Při výběru jednotlivých doporučení vždy záleží na míře podstupovaného rizika.

Autorka dále shledává, že je vhodné uvést několik krátkých rad pro stát a udržitelnost důchodového systému. Patří mezi ně vhodné snižování nákladů důchodového systému, motivování podnikatelů k šetření si na vlastní důchod – kampaně, další dopisy podnikatelům atp., chválí státní podporu doplňkového penzijního pojištění a nesmí chybět ani snaha snížit zatížení státního rozpočtu starobními důchody a připravit se na stárnoucí populaci České republiky a to skrze podporu mladých rodin s dětmi, poskytování nižších hypoték, zvýšení rodičovského příspěvku i daňových odpočtů na 2. a 3. dítě.

Autorka této bakalářské práce shledává, že situace osob samostatně výdělečně činných z pohledu starobního důchodu není příliš pozitivní, avšak podnikatelé nemusejí tzv. házet flintu do žita a mohou si vytvořit vlastní příjem na důchodový věk. To je samozřejmě rada nejen pro podnikatele, ale i pro veškeré zaměstnance.

6 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Tištěné zdroje

BARTOŠOVÁ, Lenka, 2010. *Sociální pojištění a jeho úkoly v systému sociálního zabezpečení*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí diplomové práce Viktória Čejková.

ČEJKOVÁ, Viktória; NEČAS, Svatopluk, 2005. *Vybrané problémy sociálního pojištění. Evropské finanční systémy*. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference 21. 6. – 23. 6. 2005. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně. ISBN 80-210-3753-9.

ČERNOHORSKÝ, Jan; TEPLÝ, Petr, 2011. *Základy financí*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3669-3.

DUCHÁČKOVÁ, Eva, 2005. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 2. vyd. Praha: Ekopress. ISBN 80-86119-92-0.

GILLOVÁ, Klára, 2016. *Analýza důchodového systému v ČR a možnosti přípravy na důchod*. Zlín. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Vedoucí bakalářské práce David Molínek.

GREGOROVÁ, Zdeňka, 1998. *Důchodové systémy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-2003-2.

KAHOUN, Vilém; VURM, Vladimír; KUČEROVÁ, Božena, 2008. *Vybrané kapitoly z pojišťovnictví*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Triton. ISBN 978-80-7387-130-7.

LAŠTŮVKOVÁ, Petra, 2006. *Analýza penzijního připojištění v České republice a na Slovensku*. Brno. Diplomová práce. Mendlova zemědělská a lesnická univerzita Brno. Vedoucí diplomové práce Pavlína Homolová.

RUBEŠ, Lukáš, 2013. *Doplňkové penzijní spoření a důchodové spoření: pro finanční poradce, zaměstnavatele a budoucí důchodce*. Úvaly: Systemia. ISBN 978-80-260-3892-4.

RYTÍŘOVÁ, Lucie, 2013. *Důchodový systém v České republice*. 1. vyd. Olomouc: ANAG. ISBN 978-80-7263-821-5.

SEDLÁKOVÁ, Jaroslava, 2004. *Vybrané problémy sociální politiky*. 1. vyd. Praha: Oeconomica. ISBN 80-245-0729-3.

TRÖSTER, Petr a kol., 2008. *Právo sociálního zabezpečení*. 4. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Nakladatelství C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-032-4.

VÁŇOVÁ, Zdenka, 2008. *Financování sociálního zabezpečení*. Kroměříž. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Vedoucí diplomové práce Jana Zemanová.

VOSTATEK, Jaroslav, 1996. *Sociální a soukromé pojištění*. 1. vyd. Praha: CODEX Bohemia. ISBN 80-85963-21-3.

Elektronické zdroje

BMASK, 2013. Bundesministerium für Arbeit, Soziales und Konsumentenschutz. Finanzierung der Pensionsversicherung. *Bmask.gv.at* [online]. Wien: Bundesministerium für Arbeit, Soziales, Gesundheit und Konsumentenschutz, 2013 [cit. 2017-02-12]. Dostupné z: http://www.bmask.gv.at/site/Soziales/Pensionen/Grundsatzfragen_Berichte_und_Studien/Finanzierung_der_Pensionsversicherung

ČESKO, 1991. Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. *Business center.cz* [online]. Praha: Internet Info, 19. 12. 1991 [cit. 2017-05-11]. Dostupné z: https://business.center.cz/business/pravo/zakony/socialzab_org/

ČESKO, 1992. Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení. *Zákony pro lidi.cz* [online]. Zlín: AION CS, 20. 11. 1992 [cit. 2017-05-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-589>

ČESKO, 1994. Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením. *Zákony pro lidi.cz* [online]. Zlín: AION CS, 16. 2. 1994 [cit. 2017-05-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1994-42>

ČESKO, 1995. Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. *Zákony pro lidi.cz* [online]. Zlín: AION CS, 30. 6. 1995 [cit. 2017-05-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-155>

ČESKO, 1999. Zákon č. 2/1993 Sb. – Listina základních práv a svobod. Hlava čtvrtá. Hospodářská, sociální a kulturní práva. Článek 30. *Business center.cz* [online]. Praha: Internet Info, 1. 1. 1999 [cit. 2017-05-11]. Dostupné z: <https://business.center.cz/business/pravo/zakony/listina-zakladnich-prav-a-svobod/hlava4.aspx>

ČESKO, 2011a. Zákon č. 220/2011 Sb., Zákon, kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. *Fulsoft.cz* [online]. Praha: Verlag Dashöfer, nakladatelství, 21. 6. 2011 [cit. 2017-05-11]. Dostupné z: https://www.fulsoft.cz/33/220-2011-sb-zakon-kterym-se-meni-zakon-c-155-1995-sb-o-duchodovem-pojisteni-ve-zneni-pozdejsich-predpisu-a-nektere-dalsi-zakony-uniqueidOhwOuzC33qe_hFd_-jrpTgex6V4_DjGBnIE7rP9L1LcCD-vMUnwPlw/?coll=pszAx&subcoll=&norm=220%2F2011%3Bz%3BS

ČESKO, 2011b. Zákon č. 427/2011 Sb. Zákon o doplňkovém penzijním spoření. *Zákony pro lidi.cz* [online]. Zlín: AION CS, 6. 11. 2011 [cit. 2017-05-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-427>

ČESKO, 2016. Zákon č. 212/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. *Zákony pro lidi.cz* [online]. Zlín: AION CS, 15. 6. 2016 [cit. 2017-05-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-212>

ČSSZ, 2015. Dopis os paní ministryně. *Česká správa sociálního zabezpečení* [interní dokument]. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení, 2015 [cit. 2018-18-02].

- ČSSZ, 2016a. Výše a platba pojistného. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení, 2016 [cit. 2017-29-11]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojistne-na-socialni-zabezpeceni/vyse-a-platba-pojistneho/>
- ČSSZ, 2016b. Platba pojistného. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení, 2016 [cit. 2017-29-11]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/pojisteni-osvc/platba-pojistneho/>
- ČSSZ, 2016c. Dávky. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení, 2016 [cit. 2017-01-12]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/>
- ČSSZ, 2016d. Invalidní důchody. *Česká správa sociálního zabezpečení* [on-line]. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení, 2016 [cit. 2017-01-12]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/duchodove-pojisteni/davky/invalidni-duchody.htm>
- ČSSZ, 2018. Průměrná výše sólo důchodů v okresech a krajích ČR k 31. 12. 2017 - celkem (muži + ženy) (v Kč). *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení, 2018a [cit. 2018-05-03]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/NR/rdonlyres/31C6E03D-CD20-49B4-9868-827CABC8B929/0/2017prumernavyseosoloduchoduvokresechakrajichcr.pdf>
- ČSSZ, 2018. Desatero praktických „důchodových“ informací. *Česká správa sociálního zabezpečení* [online]. Praha: Česká správa sociálního zabezpečení, 5. 1. 2018b [cit. 2018-23-02]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/32289/TZ_Desatero_o_starobnim_duchodu_05012018.pdf
- ČSÚ, 2013. Projekce obyvatelstva 1950–2101. *Český statistický úřad* [on-line]. Praha: Český statistický úřad, 2013 [cit. 2018-02-18]. Dostupné z: http://www.czso.cz/animgraf/projekce_1950_2101/index.htm
- ČTK, 2017. Nižší důchod jako daň za podnikání. Studie ukázala, o kolik menší penze mají živnostníci. *Aktuálně.cz* [online]. Praha: Economia, 7. 7. 2017 [cit. 2017-06-12]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/finance/nizsi-duchod-jako-dan-za-podnikani-studie-idea/r~b9ffbef0621911e79c3f0025900fea04/?redirected=1512542325>
- DLOUHÁ, Petra, 2017. Sociální pojištění v roce 2018: vyšší minimální zálohy pro podnikatele. *Peníze.cz* [online]. Praha: Partners media, 2. 11. 2017 [cit. 2017-30-11]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/podnikani/327795-socialni-pojisteni-v-roce-2018-vyssi-minimalni-zalohy-pro-podnikatele>
- EC.EUROPA, 2004. AUSTRIA: Pension Projections 2004-2050. *European Commission* [online]. Brusel: European Commission, 2004 [cit. 2017-02-12]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication7016_en.pdf
- GOLA, Petr, 2016a. Jaký bude výpočet důchodu v roce 2017? *Finance.cz* [online]. Praha: Mladá fronta, 12. 10. 2016 [cit. 2017-01-12]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/476734-starobni-duchod-2017/>

GOLA, Petr, 2016b. Maximální důchod v roce 2017? Závisí jen na odpracovaných letech. *Investujeme.cz* [online]. Praha: Fitcentrum, 12. 10. 2016 v 10:47 [cit. 2017-01-12]. Dostupné z: <https://www.investujeme.cz/clanky/maximalni-duchod-v-roce-2017-zavisi-jen-na-odpracovanych-letech/>

GOLA, Petr, 2017. Sociální pojištění pro OSVČ v roce 2018: Minimální zálohy budou opět vyšší. *E15.cz* [online]. Brno: CN Incest, 27. 11. 2017 v 6:00 [cit. 2017-28-11]. Dostupné z: www.e15.cz/finexpert/vydelavame/socialni-pojisteni-pro-osvc-v-roce-2018-minimalni-zalohy-budou-opet-vyssi-1338312

HÁJKOVÁ, Monika, 2017. Starobní důchod 2017: Spočítejte si, kdy půjdete do penze a kolik budete brát. *Peníze.cz* [online]. Praha: Partners media, 18. 1. 2017 [cit. 2017-01-12]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/starobni-duchod/319687-starobni-duchod-2017-spocitejte-si-kdy-pujdete-do-penze-a-kolik-budete-brat>

INVESTIA, 2015. Druhy důchodů. *Investia.cz* [online]. České Budějovice: INVESTIA-CZ, 2015 [cit. 2017-01-12]. Dostupné z: <http://www.investia.cz/duchody-a-penze/druhy-duchodu>

INVESTIA, 2016. Starobní důchod. *Investia.cz* [online]. České Budějovice: INVESTIA-CZ, 2016 [cit. 2017-01-12]. Dostupné z: <http://www.investia.cz/duchody-a-penze/starobni-duchod>

KONEČNÁ, Jana, 2017a. Sociální pojištění OSVČ - zálohy 2017 a 2018. In: *Jakpodnikat.cz* [online]. 2. 11. 2017 [cit. 2017-28-11]. Dostupné z: <http://www.jakpodnikat.cz/zalohy-na-socialni-pojisteni.php>

KONEČNÁ, Jana, 2017b. Kdy neplatíme sociální pojištění. In: *Jakpodnikat.cz* [online]. 13. 11. 2017 [cit. 2017-29-11]. Dostupné z: <http://www.jakpodnikat.cz/socialni-pojisteni-a-nizky-zisk.php>

MARKSOVÁ, Michaela, 2016. MPSV upozorňuje OSVČ na riziko nízkého důchodu. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 18. 2. 2016 [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/24129>

MPSV, 2014. Systém od roku 1989. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 1. 4. 2014 [cit. 2017-23-11]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/files/clanky/18251/vyvoj.pdf>

MPSV, 2016. Důchodové pojištění. Popis systému. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2016 [cit. 2017-05-11]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/3>

MPSV, 2017a. Sociální pojištění. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 19. 5. 2017 [cit. 2017-03-11]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/1349>

MPSV, 2017b. Obecná informace k zákonu o důchodovém pojištění. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 20. 7. 2017 [cit. 2017-09-11]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/617>

MPSV, 2017c. Důchodové pojištění. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2017 [cit. 2017-01-12]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/3>

NESVATBOVÁ, Klára, 2017. Sociální pojištění 2018: Kolik příští rok zaplatíte na zálohách? *Měšec.cz* [online]. Praha: Internet Info, 10. 11. 2017 [cit. 2017-29-11]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/socialni-pojisteni-2018-kolik-pristi-rok-zaplatite-na-zalohach/>

NOVA, 2017. Důchody 2017: Kdy půjdete a kolik dostanete? NOVÁ KALKULAČKA. *Tn.cz* [online]. Praha: TV Nova, 24. 2. 2017 [cit. 2017-01-12]. Dostupné z: <http://tn.nova.cz/clanek/duchody-se-stale-meni-kdy-pujdete-a-kolik-dostanete-kalkulacka.html>

PODNIKATEL, 2017. Zálohy na sociální a zdravotní pojištění v roce 2018. *Podnikatel.cz* [on-line]. Praha: Internet Info, 30. 10. 2017 [cit. 2017-29-11]. Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/clanky/zalohy-na-socialni-a-zdravotni-pojisteni-v-roce-2018/>

VOJÍKOVÁ, Martina, 2016. Zvýšení důchodů v roce 2017. *Zpravy.alfa9.cz* [on-line]. Praha: Soft Books, 11. 10. 2016 [cit. 2017-05-11]. Dostupné z: <http://zpravy.alfa9.cz/absolutenm/templates/zprava.aspx?a=44221>

7 SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ A GRAFŮ

Tabulka 1: Přehled vyměřovacích základů pro rok 2018	25
Tabulka 2: Maximální výše důchodu v roce 2017	28
Tabulka 3: Průměrná výše důchodů v krajích k 31. 12. 2017 v Kč.....	29
Tabulka 4: Přehled vybraných variant.....	33
Tabulka 5: Výpočet pojistného na důchodové pojištění v letech 1991–2017 a výše důchodu u jednotlivých variant v Kč	39
Tabulka 6: Přehled výše důchodů vybraných variant.....	44
Obrázek 1: Penzijní systém	18
Obrázek 2: Podrobnosti k výpočtu starobního důchodu pro rok 2018 – Varianta č. 1	34
Obrázek 3: Vyměřovací základ starobního důchodu pro rok 2018 – Varianta č. 1	34
Obrázek 4: Podrobnosti k výpočtu starobního důchodu pro rok 2018 – Varianta č. 2	35
Obrázek 5: Vyměřovací základ starobního důchodu pro rok 2018 – Varianta č. 2	35
Obrázek 6: Podrobnosti k výpočtu starobního důchodu pro rok 2018 – Varianta č. 3	36
Obrázek 7: Vyměřovací základ starobního důchodu pro rok 2018 – Varianta č. 3	36
Obrázek 8: Podrobnosti k výpočtu starobního důchodu pro rok 2018 – Varianta č. 4	37
Obrázek 9: Vyměřovací základ starobního důchodu pro rok 2018 – Varianta č. 4	37
Obrázek 10: Podrobnosti k výpočtu starobního důchodu pro rok 2018 – Varianta č. 5	38
Obrázek 11: Vyměřovací základ starobního důchodu pro rok 2018 – Varianta č. 5	38
Graf 1: Porovnání pojistného na důchodové pojištění v letech 1991–2017 všech variant.....	41
Graf 2: Porovnání pojistného na důchodové pojištění v letech 1991–2017 u vybraných variant	41

8 SEZNAM ZKRATEK

ČR	Česká republika
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
OSSZ	Okresní správa sociálního zabezpečení
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná

9 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I: Projekce věkových skupin v ČR v letech 2015–2060	58
Příloha II: Dopis paní ministryně	59
Příloha III: Výpočtová tabulka výše pojistného pro 1991–2017	62
Příloha IV: Desatero praktických „důchodových“ informací.....	63

10 PŘÍLOHY

Příloha I: Projekce věkových skupin v ČR v letech 2015–2060

Věkové skupiny (2015)

věk	celkem	%	% žen
65+	1882437	17,9	58,5
15–64	7053493	67	49,3
<15	1593822	15,1	48,7
Celkem	10529752	100	50,9

Věkové skupiny (2020)

věk	celkem	%	% žen
65+	2156103	20,5	57,6
15–64	6754217	64,1	49,2
<15	1622053	15,4	48,7
Celkem	10532373	100	50,8

Věkové skupiny (2030)

věk	celkem	%	% žen
65+	2483876	23,9	56,4
15–64	6557007	63,1	49,2
<15	1355818	13	48,5
Celkem	10396701	100	50,9

Věkové skupiny (2060)

věk	celkem	%	% žen
65+	3191317	34	54,5
15–64	5038376	53,7	48,7
<15	1158580	12,3	48,5
Celkem	9388273	100	50,6

Zdroj: ČSÚ, 2013

Příloha II: Dopis paní ministryně

Mgr. Michaela Marksová
ministryně práce a sociálních věcí

Vážená paní, vážený pane,

dovoďte, abych Vás upozornila na problémy, které Vám mohou nastat v důchodovém věku. Tento dopis vysvětluje rozdíly v důchodovém zabezpečení osob samostatně výdělečně činných (OSVČ) a zaměstnanců a poukazuje na to, že Vy jako OSVČ můžete být v budoucnu vystaveni/a nepříznivým důsledkům velmi malého důchodu. Senioři s nízkým důchodem se už dnes potýkají s mnoha existenčními problémy – nemohou si zajistit kvalitní bydlení a často jsou vystaveni exekucím. Toho se musíme vyvarovat. Doporučuji Vám proto, abyste si ověřil/a, zda máte zajištěno přiměřené finanční zajištění pro sebe a své blízké na stáří.

Dovoďte, abych Vás nejprve informovala o tom, jak se počítá důchod, a upozornila Vás na rozdíly mezi zaměstnanci a OSVČ.

Výše důchodu, ať už starobního nebo invalidního, příp. pozůstalostního, je určena celkovou dobou důchodového pojištění a výší vyměřovacích základů, ze kterých se platí pojistné na důchodové pojištění. U doby pojištění není v praxi mezi zaměstnanci a OSVČ prakticky rozdíl.

Velký rozdíl, a to se zásadním dopadem na budoucí důchod, je ale v určení částky (vyměřovacího základu), ze které se pojistné platí. U zaměstnance je každý rok základem celý hrubý příjem. U OSVČ vykonávající hlavní činnost je ale základem obvykle jen zákonné minimum, což je polovina daňového základu. Pokud máte jako OSVČ příjmy, které odpovídají přibližně průměrné mzdě zaměstnance, tzn., že rozdíl mezi příjmy a výdaji činí 20 tisíc Kč měsíčně, Vám se na rozdíl od něj započte jako základ pro výpočet důchodu pouze polovina, tj. 10 tisíc Kč na měsíc, neboť z této částky odvedete pojistné na důchodové pojištění.

Z pohledu budoucího zabezpečení v důchodu situaci ještě zhoršuje úprava daňových paušálů. Na jedné straně sice funguje jako pozitivní podpora podnikání, na druhé straně ale snižuje základy pro placení pojistného ve srovnání s vykazováním podle daňové evidence. V aktuální situaci je pomocí paušálů obvykle dosaženo vyššího čistého příjmu, je to proto logická strategie. Nese ale nemalé riziko v budoucnu v nízkých důchodech.

Praktický příklad

OSVČ pan Novák má za rok 2015 příjem ve výši 600 tis. Kč a výdaje uplatní výdajovým paušálem ve výši 60 %. Výdaje tedy činí 360 000 Kč. Daňový základ za rok 2015 je částka 240 000 Kč.

Ministerstvo práce a sociálních věcí
Na Poříčnickém právu 1/376, 128 01 Praha 2
tel.: +420 221 921 111, fax: +420 224 916 391
e-mail: posta@mpsv.cz, www.mpsv.cz

- *Vyměřovací základ pana Nováka za rok 2015, ze kterého odvede pojistné na důchodové pojištění, bude činit 120 000 Kč (polovina daňového základu).*
- *Skutečné výdaje pana Nováka mohly ale být např. pouze ve výši 50 %. Čistý příjem pana Nováka je pak 300 000 Kč, což je měsíčně 25 000 Kč (300 000 Kč : 12).*
- *Přestože skutečný měsíční čistý příjem pana Nováka je 25 000 Kč, tak měsíční vyměřovací základ je pouze 10 000 Kč (120 000 Kč : 12). Hodnocený měsíční „příjem“ pana Nováka pro důchodové účely je prakticky těsně nad úrovní minimální mzdy, přestože jeho čistý příjem přesahuje čistý příjem zaměstnance s průměrnou mzdou.*

Každá OSVČ si může podle vlastního uvážení stanovit základ pro placení pojistného vyšší. Zkušenosti z letité praxe však ukazují, že tento postup není využíván a je naprosto výjimečný. **Propad příjmů v okamžiku odchodu do důchodu a při ukončení samostatné výdělečné činnosti bude pro OSVČ daleko citelnější než pro většinu zaměstnanců.**

Pro konkrétní představu uvádím tři příklady stanovení výše starobního důchodu přiznaného v roce 2015, které vycházejí z následujících údajů doby pojištění a výdělků.

Doba pojištění - 45 let pojištění má první, druhý i třetí příklad.

- Výdělky - **minimální vyměřovací základ** má první příklad,
 - **dvojnásobek minimálního vyměřovacího základu** má druhý příklad,
 - **čtyřnásobek minimálního vyměřovacího základu** má třetí příklad.

Příklad	Samostatná výdělečná činnost v období	Vyměřovací základ	Základ pro výpočet důchodu v Kč	Výše starobního důchodu
1	1990 až 2014	zákonné minimum	4 989	5 768
2	1990 až 2014	dvojnásobek minima	9 978	9 136
3	1990 až 2014	čtyřnásobek minima	19 955	11 751

Důchod byl spočten pomocí kalkulačky umístěné na webu MPSV. V období 1996 až 1999 byla místo výdělků dosazena vykočtená doba (výdělky se tím „nerozřadí“). Základ pro výpočet důchodu je průměr měsíčních vyměřovacích základů vynásobených koeficientem, který zohledňuje růst mezd.

V první situaci je za 45 let doby pojištění důchod stanoven ve výši **5 768 Kč**.

V druhé situaci je za 45 let doby pojištění důchod stanoven ve výši **9 136 Kč**.

V třetí situaci je za 45 let doby pojištění důchod stanoven ve výši **11 751 Kč**.

Důchod může být ve skutečném případě dokonce i nižší než v prvním příkladu. Pokud byl podnikatel v letech 1996 až 2003 „ve ztrátě“, nemusel v tomto období platit pojistné vůbec. U prvního příkladu by takto byla zkrácena doba pojistění na 37 let a starobní důchod by byl stanoven ve výši 4 603 Kč.

Doporučení

Pokud nepatříte mezi OSVČ, které platily a platí významně nadprůměrné pojistné na důchodovém pojistění minimálně na úrovni cca 4 - 5 tisíc Kč měsíčně a výše, pak Vám doporučuji velmi důkladně zvážit posílení Vašeho zabezpečení na staří¹.

K tomu můžete využít několika možností:

- především můžete zvýšit pojistné placené správě sociálního zabezpečení a tím dosáhnout vyššího průměrného základu pro výpočet důchodu (roky s placením nižšího pojistného budou vyváženy budoucími roky s placením vyššího pojistného),
- můžete využít zapojení do systému doplňkového penzijního spoření (tzv. III. pilíř), kde je spoření podporováno státním příspěvkem a daňovým zvýhodněním,
- můžete využít jiných forem úspor.

V případě Vašich dotazů nebo potřeby dodatečné informace máte možnost obrátit se na pracovníky okresních správ sociálního zabezpečení.

Budu ráda, pokud zvážíte moje doporučení, a zvolíte si takové řešení, se kterým budete v důchodu spokojen/a.

S přáním mnoha úspěchů ve Vaší podnikatelské činnosti

¹ Pro informativní výpočet svého vlastního důchodu můžete využít kalkulačku uveřejněnou na webových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí. Údaje potřebné pro vyplnění kalkulačky můžete získat z informativního osobního listu důchodového pojistění, který obsahuje přehled základů, ze kterých bylo placeno pojistné v minulosti a celkový součet dob důchodového pojistění (odpracovaných let). Případně zde najdete i přehled některých nahradních dob pojistění (např. dobu vedení v evidenci úřadu práce), uložených v evidenci České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ) a za dobu od roku 1986 obsahuje i přehled vyměřovacích základů a vyřazených dob (např. dočasné pracovní neschopnosti). Informativní osobní list důchodového pojistění můžete získat nejjednodušejší písemnou formou vlastnoručně podepsaného dopisu, který zasíláte na adresu ČSSZ, Odbor správy údajové základny, Křizova 25, 225 08 Praha 5. Žadost musí obsahovat rodné číslo zadatele, jméno, příjmení, rodné příjmení a adresu nebo ID datové schránky, na kterou bude informativní osobní list zaslán.

Příloha III: Výpočtová tabulka výše pojistného pro 1991–2017

důchodové pojištění																	
období	z čeho: do 31.12.99 min. mzda, od 1.1.96 přeh. zápoč. částka pro D	VČ - roční příjem zakládající účast	měs. příjem zakládající účast	minimální roční VZ	minimální měs. VZ	minimální měs. VZ	minimální roční VZ	minimální roční VZ	maximální roční VZ	maximální měsíční VZ	maximální platba	max. roční pojistné	% z VZ	% z příjmu, od 2009 zvláštní daně	VWZ	přepočítací koeficient	DP+NP
od 1.5.90		2 000	4 800	400	400	400	1 200	1 200	120 000	10 000	2 500	30 000	25,0%		3095		
rok 1991		2 000	4 800	400	400	400	1 200	1 200	120 000	10 000	2 500	30 000	25,0%		3170		
rok 1992		2 200	5 600	400	400	400	1 200	1 200	120 000	10 000	2 500	30 000	25,0%		3286		
rok 1993		2 200	6 000	800	2 000	2 000	6 000	6 000	120 000	10 000	2 500	30 000	25,0%		3286		
rok 1994		2 200	2 200	2 200	1 100	1 100	3 967	4 752	486 000	40 500	14 580	174 960	36,0%	35%	3782		
rok 1995		2 200	2 200	2 200	1 100	1 100	3 967	4 752	486 000	40 500	14 580	174 960	36,0%	35%	4644		386
rok 1996		2 200	2 200	2 200	1 100	1 100	4 530	5 400	486 000	40 500	17 231	146 772	30,2%	35%	5817		386
rok 1997		5 000	30 000	2 500	15 000	1 500	4 440	4 440	486 000	40 500	11 988	143 856	29,6%	35%	6896	1,1914	425
rok 1998		5 000	33 600	2 800	16 800	1 400	4 973	4 973	486 000	40 500	11 988	143 856	29,6%	35%	8172	1,1978	477
rok 1999		5 900	35 400	2 950	17 700	1 475	5 240	4 860 000	40 500	11 988	143 856	29,6%	35%	9 676	1,1194	502	
rok 2000		6 100	36 600	3 050	18 300	1 525	5 417	4 860 000	40 500	11 988	143 856	29,6%	35%	10 696	1,0891	520	
rok 2001		6 300	37 800	3 150	18 900	1 575	5 595	4 860 000	40 500	11 988	143 856	29,6%	35%	11 683	1,0850	537	
rok 2002		6 600	39 600	3 300	19 800	1 650	5 861	4 860 000	40 500	11 988	143 856	29,6%	35%	12 655	1,0620	562	
rok 2003		7 100	42 600	3 550	21 300	1 775	6 305	4 860 000	40 500	11 988	143 856	29,6%	35%	13 490	1,0942	605	
rok 2004		7 400	44 400	3 700	22 200	1 850	6 572	4 860 000	40 500	11 988	143 856	29,6%	35%	14 640	1,0693	630	
rok 2005		40 410	3 368	40 410	3 368	4 016	11 964	11 964	486 000	40 500	11 988	143 856	29,6%	40%	15 711	1,0717	1 146
rok 2006		42 922	3 577	48 288	4 024	4 294	14 294	14 294	486 000	40 500	11 988	143 856	29,6%	45%	16 769	1,0665	1 370
rok 2007		45 200	3 763	56 508	4 709	4 709	16 727	16 727	486 000	40 500	11 988	143 856	29,6%	50%	17 882	1,0532	1 602
rok 2008		48 334	4 028	60 420	5 035	5 035	17 885	17 885	486 000	40 500	11 988	143 856	29,6%	50%	18 809	1,0707	1 713
rok 2009		51 744	4 312	64 680	5 390	5 390	19 146	19 146	1 034 880	86 240	25 528	306 325	29,6%	50%	20 050	1,0753	1 834
rok 2010		56 532	4 711	70 668	5 889	5 889	20 636	20 636	1 130 640	94 220	27 513	330 147	29,2%	50%	21 527	1,0942	2 355
rok 2011		59 374	4 948	74 220	6 185	6 185	20 772	20 772	1 207 048	94 836	27 693	498 459	29,2%	50%	23 280	1,0184	2 709
rok 2012		60 329	5 028	75 420	6 285	6 285	21 673	21 673	1 281 280	148 440	43 345	520 134	29,2%	50%	24 091	1,0269	2 740
rok 2013		62 121	5 177	77 652	6 471	6 471	22 675	22 675	1 242 432	103 536	30 233	362 791	29,2%	50%	25 083	1,0315	2 884
rok 2014		62 261	5 189	77 832	6 485	6 485	22 727	22 727	1 245 216	103 768	30 301	363 604	29,2%	50%	25 903	1,0015	2 942
rok 2015		63 865	5 323	79 836	6 653	6 653	23 313	23 313	1 277 328	106 444	31 082	372 980	29,2%	50%	25 903	1,0273	26 611
rok 2016		64 813	5 402	81 024	6 752	6 752	23 660	23 660	1 296 288	108 024	31 544	378 517	29,2%	50%	26 357	1,0246	27 006
rok 2017		67 756	5 647	84 696	7 058	7 058	24 732	24 732	1 355 136	112 928	32 975	395 700	29,2%	50%	27 156	1,0396	28 232
			5 647	33 888	2 824	2 824	9 896	9 896	1 355 136	112 928	32 975	395 700	29,2%	50%	27 156	1,0396	28 232

Zdroj: vlastní práce

Příloha IV: Desatero praktických „důchodových“ informací

ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ

Křizová 25, 225 08 Praha 5

Tisková zpráva

Desatero praktických „důchodových“ informací

Praha 5. 1. 2018

Odchod do starobního důchodu je zásadní životní krok. Lidé, kteří se jej v blízké době chystají učinit, mají podle zkušeností odborníků správ sociálního zabezpečení v souvislosti s touto novou rolí často řadu dotazů, zajímají se především o to, jaká mají práva a povinnosti. Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ) proto přináší 10 důležitých rad.

1. **Žádost o důchod se na okresní** (v Praze Pražské, v Brně Městské) správě sociálního zabezpečení (OSSZ) **podává osobně**, případně lze k tomuto úkonu zmocnit jinou osobu na základě udělení plné moci. Za občany, kteří nemohou podat žádost o důchod sami vzhledem ke svému zdravotnímu stavu, mohou s jejich souhlasem a na základě potvrzení lékaře o jejich zdravotním stavu žádost podat jejich rodinní příslušníci.
2. **Při podání žádosti o důchod je třeba předložit především průkaz totožnosti**. Dále se předkládají doklady o náhradních dobách pojištění (např. o studiu, vojně, péči o dítě) a o dobách pojištění, které ČSSZ nemá v evidenci. Nemá-li žadatel žádné doklady k dispozici, postačí k sepsání žádosti o důchod pouze platný doklad totožnosti, případně vyplněný a bankou potvrzený tiskopis pro výplatu důchodu na účet.
3. Důchod je možné vyplácet dvěma způsoby – na účet důchodce nebo jeho manžela/manželky u peněžního ústavu nebo v hotovosti (tento způsob je zpoplatněn za každou splátku důchodu částkou 21 Kč, o tento poplatek je pak vyplácený důchod nižší) na adresu bydliště prostřednictvím České pošty. Způsob výplaty si budoucí důchodce volí při sepisování žádosti o důchod. **Pro výplatu důchodu na účet je třeba předložit vyplněný a bankou potvrzený tiskopis žádost o zařízení výplaty důchodu poukazem na účet v České republice – majitel účtu nebo žádost o zařízení výplaty důchodu poukazem na účet manžela (manželky) v České republice** (k dispozici na OSSZ či webu ČSSZ). ČSSZ je možné kdykoliv požádat o změnu způsobu výplaty.
4. O přiznání důchodu ČSSZ zašle rozhodnutí. **Nevydává však žádný univerzální „průkaz důchodce“**. Potvrzení o pobírání důchodu či jeho aktuální výši vydá v případě potřeby OSSZ.
5. Důchodce má povinnost do 8 dnů sdělovat ČSSZ všechny skutečnosti, které mají vliv na důchod a jeho výplatu, tj. zejména změnu adresy, změnu čísla účtu pro zaslání důchodu apod.
6. To, že byl žadatel **přiznán důchod, je třeba oznámit zdravotní pojišťovně**, u které je klient registrován. Za důchodce, kteří při pobírání důchodu nejsou výdělečně činní, platí zdravotní pojištění stát.
7. Informace o tom, kdy důchod v daném roce nepodléhá zdanění a kdy naopak **musí důchodce podat daňové přiznání, sdělí příslušný finanční úřad**. Podle současně platných daňových předpisů podléhá pravidelně vyplácený důchod zdanění, jen pokud v ročním součtu přesáhne 36násobek minimální mzdy. Jednorázové doplatky důchodů (např. při zpětném přiznání důchodu) dani z příjmů nepodléhají.
8. Kdo při pobírání starobního důchodu vykonává výdělečnou činnost zakládající účast na pojištění, může po 360 kalendářních dnech této činnosti požádat o přepočítání důchodu. Žádost je možné podat nejlépe prostřednictvím OSSZ podle místa trvalého bydliště, příp. zaslat na ústředí ČSSZ.
9. Poživatelé starobních důchodů, kteří při pobírání důchodu pracují a jsou účastníkem nemocenského pojištění, mají kratší podpůrnou dobu pro výplatu nemocenského. **Nemocenské se jim vyplácí nejdéle 70 kalendářních dnů** při jedné pracovní neschopnosti, ne však víc než 70 dnů za kalendářní rok. Také platí, že se jim nemocenské vyplácí nejdéle do dne skončení zaměstnání.
10. Lidé, kteří při pobírání důchodu nadále pracují, mohou o přiznání důchodu svého zaměstnavatele informovat. Pokud bude důchodce i po přiznání důchodu nadále vykonávat samostatnou výdělečnou činnost (jsou OSVČ), měl by informovat příslušnou OSSZ, protože přiznání důchodu může mít vliv na výši záloh na pojistné na sociální zabezpečení. **Poživatel „předčasného“ starobního důchodu však má povinnost zaměstnavateli i OSSZ/ČSSZ tuto skutečnost oznámit.**

Kontaktujte nás: DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ NEMOCENSKÉ POJIŠTĚNÍ TECHNICKÁ PODPORA 800 050 248 Najdete nás na Facebooku

ČSSZ je největší a v rámci státní správy ČR výjimečnou finančně správní institucí, která spravuje agendu více než 8,7 milionu klientů, z toho zhruba 2,9 milionu důchodců. Vyplácí měsíčně přes 3,5 milionu důchodů a cca 270 tisíc dávek nemocenského pojištění. ČSSZ vybirá více než 1/3 všech příjmů státního rozpočtu ČR. Její součástí je 14 kašpárk posudků ve službě. Více na www.cssz.cz; online služby na portal.cssz.cz - ČSSZ...než služba jsou vám blíže; na sms.cssz.cz